Europos LIETUVIS

Nr. 39 (2325) XLVIII Londonas ir Vilnius, 1994 m. rugsėjo 24–30 d. Kaina 50 ct

LIETUVOS NACIONALINĖ M. MAŽVYDO BIBLIOTEKA

Lietuvos Prezidentas - Vokietijoje

Lietuvos Respublikos Prezidentas šią savaitę keturias dienas su oficialiu vizitu lankėsi Vokietijoje. Pirmąją vizito dieną oficialioje rezidencijoje susitikime su Vokietijos Prezidentu R. Herzogu A. Brazauskas aptarė dviejų šalių ekonominio bendradarbiavimo, Lietuvos integravimosi į Europos Sąjungą, kompensacijų fašizmo aukoms galimybes ir kitus klausimus. Po pokalbio R. Herzogas surengė iškilmingus pietus A. Brazausko garbei.

Po to Lietuvos Prezidentas susitiko su VFR užsienio reikalų ministru K. Kinkeliu. Kaip pranešė ELTA, K. Kinkelis pasakė, kad Vokietija yra ekonominės paramos Baltijos valstybėms Europos Sąjungoje iniciatorė. Vokietija taip pat suinteresuota gerais Baltijos šalių ir Rusijos santykiais. Kalbėdamas apie tranzitą, K. Kinkelis pasakė, kad susitarimas ir kompromisas leistinas, o tranzito taisyklės gali būti įdomios ir kitoms valstybėms. Vokietija pritaria beviziam režimui, bet ne viskas priklauso nuo šios šalies užsienio reikalų ministerijos, tvirtino VFR užsienio reikalų ministras. Kalbėdamas apie investicijų skatinimą, K. Kinkelis vaizdžiai palygino: "pinigai kaip baikšti stirna - eina ten, kur saugu". O kad saugu būtų, turime rūpintis mes patys, pabrėžė jis.

ELTA trumpai pranešė, kad rugsėjo 19-osios vakarą A. Brazauskas "buvo šiltai sutiktas Hiutenfelde - Vasario 16-osios lietuviškoje gimnazijoje". Kaip "Respublikai" pranešė Romas Šileris iš Frankfurto prie Maino, į Vasario 16-osios gimnaziją iš Bonos A. Brazauskas su palyda atskrido dviem malūnsparniais. Berniukų bendrabučio salėje susirinkusius mokinius ir lietuvius iš Hiutenfeldo apylinkių pasitelkus "savo protą, patyrimą, kalbų žinojimą" Prezidentas kvietė įsitraukti į Lietuvos gyvenimą. Trumpas sveikinimo kalbas pasakė gimnazijos direktorius A. Šmitas bei Vokietijos lietuvių bendruomenės (VLB) pirmininkas A. Lipšys. Svečiui įteiktas nuo 1951 metų leidžiamų VLB "Informacijos" biuletenių komplektas. Prezidentas padovanojo lietuviškų centų komplektą su keliais suvenyriniais litais. "Gal tai galima vertinti kaip simbolį, kad Lietuva nori prisidėti prie šios per 40 metų veikiančios mokyklos, kurios jau trečdalį mokinių sudaro vaikai iš Lietuvos, finansavimo?" - klausia R. Šileris.

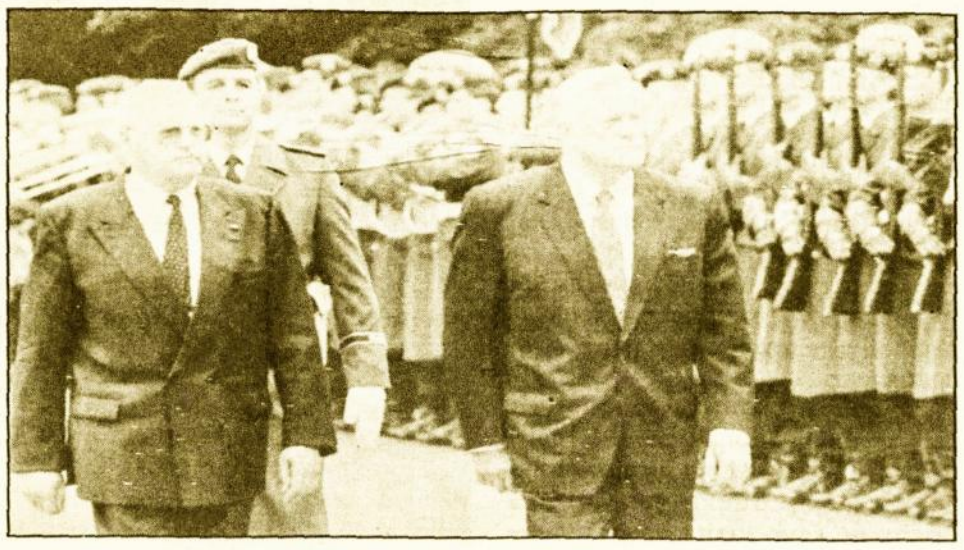

A. Brazauskas su VFR Prezidentu R. Hercogu apžiūri garbės sargybą, išrikiuotą Bonoje Lietuvos Prezidento atvykimo proga.
EPA-Eltos nuotr.

A. Brazauskas lankėsi Heseno žemės parlamente Vysbadene. Kaip Eltai pranešė Prezidento patarėjas užsienio politikos klausimais J. V. Paleckis, susitarta pasikeisti ekonomistų, verslininkų delegacijomis, aktyvinti bendradarbiavimą bankininkystėje, spalio mėnesį šalyje įvyks Lietuvos kultūros dienos. Heseno žemės vadovai, parlamentas labai palankiai žiūri į Lietuvą, suburta grupė verslininkų, bankininkų veiksmams koordinuoti. Tam vadovauja parlamento pirmininkas K. Starzacher. Beje, jis šių metų balandžio mėnesį su didele palyda (joje buvo ir Vasario 16-osios gimnazijos direktorius A. Šmitas) buvo atvykęs į Lietuvą.

Diuseldorfe Lietuvos delegacija susitiko su Šiaurės Reino-Vestfalijos žemės vyriausybės vadovais, verslininkais. Daug įdomių susitikimų buvo Hamburge. Kaip pranešė ELTA, A. Brazauskas rugsėjo 20-ąją vakarieniavo su to miesto transporto pramonės sąjungos atstovais. Daugiausiai investavę į laivininkystę, jie suinteresuoti, kad tarp mūsų šalių plaukiotų keltai. Kitą rytą Lietuvos Prezidentas ir jį lydinti delegacija pusryčiavo su svarbiausiais Hamburgo bankininkais. Jie suinteresuoti atidaryti filialus Lietuvoje, nors tam dar mato kliūčių. Įvyko pokalbiai Hamburgo prekybos rūmuose. Vokiečiai ypač domisi geležinkelio kelto perspektyvomis, Klaipėdos uostu, atkreiptas dėmesys į muitų ir Lietuvos muitinių darbo trūkumus. A. Brazauskas susitiko su Hamburgo senato prezidentu burmistru, lankėsi uoste, dalyvavo Lietuvos garbės konsulato Kilyje atidarymo iškilmėse.

Lietuvos delegacijos darbo vizitas nebuvo Vokietijos politikų, žurnalistų dėmesio centre, pastebėjo ELTA. Šiuo metu Vokietijoje vilnija rinkimų kovos.

Tautos šventės minėjimas Anglijoje

Rugsėjo 17 d. Wolverhamptone Lenkų klubo salėje susirinko nemažas būrys Didžiojoje Britanijoje gyvenančių lietuvių. Į Tautos šventės minėjimą suvažiavo apie 100 žmonių, daugiausia iš vidurinės Anglijos. Jį organizavo DBLS Wolverhamptono skyrius ir DBLS centro valdyba.

Nors oras tą dieną buvo gražus, bet į tradicinį Tautos šventės minėjimą atvyko daug mažiau tautiečių negu pernai. Tarp svečių buvo Lietuvos ambasados Jungtinėje Karalystėje politikos patarėjas Alvydas Medalinskas su žmona, iš Lietuvos naujai atvykusi Londone dirbti "Lietuvos avialinijų" biuro Britanijai ir Airijai vadovė Genovaitė Balsevičienė.

Minėjimą pradėjo DBLS centro valdybos pirmininkas Jaras Alkis. Jis pasveikino suvažiavusius ir pakvietė A. Medalinską paskaitai. Šis ambasados vardu pirmiausia pasveikino Tautos šventės minėjimo dalyvius, kvietė užsienyje gyvenančius tautiečius dirbti kartu su Lietuva, kad stiprėtų Lietuvos valstybingumas ir kiltų jos žmonių ekonominė gerovė. Jis apibūdino Tautos šventės prasmę didingoje Lietuvos istorijoje.

Meninei minėjimo programai vadovavo DBLS direktorė kultūros reikalams Vida Gasperienė ir Živilė Stounton, pianinu akompanavo Miss J. Horwell. Programą atliko Maironio mokyklos mokytojai ir mokiniai, pianistė Eglė Janulevičiūtė, koncertavo ir poeziją skaitė Genovaitė Aleknavičienė, "Gimtinės" ansamblio kanklininkės, "Gintaro" choras iš Nottinghamo.

Meninės programos atlikėjai verti puikių atsiliepimų. Tik tie, kas dirba kultūrinį darbą, gali iki galo suprasti, kaip sunku suburti bet kokio pobūdžio meninį kolektyvą, nes lietuvių bendruomenė Britanijoje yra maža ir labai išsisklaidžiusi po visą kraštą. Todėl negalima praeiti neįvertinus meninės programos dalyvių ir vadovų paaukoto laiko, jų įdėtų pastangų ruošiantis šios dienos koncertui. Įdomu pastebėti, kad trys programos atlikėjai buvo ne lietuvių kilmės: tai airių kilmės V. O'Brien, aktyviai įsitraukęs į lietuvišką veiklą, anglė Miss J. Horwell, jau daug metų dalyvaujanti lietuviškame gyvenime, ir anglas Chris Last, koncertuojantis lietuvių kanklininkų grupėje.

Minėjimo oficialios dalies pabaigoje DBLS centro valdybos pirmininkas Jaras Alkis padėkojo programos atlikėjams ir įteikė jiems po puokštę gėlių. Taip pat pareikšta padėka šio vakaro šeimininkams, ypač Genutei ir Antanui Ivanauskams.

Minėjimas baigtas Tautos himnu.

Po to programos atlikėjai ir svečiai buvo pakviesti bendrai vakarienei, kurios metu buvo galima ne tik užkąsti, bet ir išgerti vyno. Toliau vyko pasilinksminimas ir šokiai aidint gyvai muzikai. O atvykę iš toliau skubėjo į savo namus.

Klemensas Tamošiūnas
Eltos korespondentas Londone

Kitos žinios apie lietuvių gyvenimą Didžiojoje Britanijoje - kaip visada 8 puslapyje

Dveji metai Vilniuje

Prieš porą metų, rugsėjo 21 dieną, prenumeratoriams daugiau kaip dvidešimtyje pasaulio kraštų "Europos lietuvis" pirmąkart išsiuntinėtas iš Vilniaus. Jis buvo atspausdintas "Vilties" spaustuvėje. "EL" įsikūrimo Lietuvoje antrųjų metinių proga redakcija surengė priėmimą Vilniuje, Menininkų rūmų kavinėje. Padėkota tiems, kas padėjo "EL" atvykti į Lietuvą, kas talkina jį leidžiant dabar, aptarti ateities planai.

Europos komisijos vicepirmininko vizitas

Vladimiro Gulevičiaus (ELTA) nuotr.

Rugsėjo 16-18 d. Prezidento Algirdo Brazausko kvietimu Lietuvoje lankėsi Europos Komisijos vicepirmininkas, ekonominių ryšių su užsienio šalimis ir prekybos komisaras seras Leonas Brittanas. Vilniuje su Lietuvos Prezidentu, užsienio reikalų ministru P. Gyliu bei kitais valstybės pareigūnais L. Brittanas aptarė mūsų šalies integracijos į Europos Sąjungą perspektyvas, ES pagalbą Lietuvai ir prekybos santykius. Seras Brittanas - pirmasis tokias aukštas pareigas ES užimantis pareigūnas, iki šiol lankęsis Lietuvoje. Įdomu pastebėti, kad jis kilęs iš Vilniaus, jį gerai žino ir Britanijos lietuviai kaip buvusį ministrą Margaret Thatcher vyriausybėje.

Savaitgalį L. Brittanas tęsė savo vizitą, apsilankydamas Vilniaus universitete. Kaip pranešė ELTA savo ataskaitoje, nušviesdama šį vizito etapą, Europos Komisijos vicepirmininkas padėjo gėlių prie lentos šios mokslo įstaigos įkūrėjui Steponui Batorui ir pasakė kalbą. Po to Mažojoje auloje svečias skaitė paskaitą, kurioje pažymėjo, kad nepriklausomybė Lietuvai suteikė ne tik tam tikras privilegijas, bet ir problemų, kurias reikia spręsti. Jis taip pat pabrėžė, kad reikia laikytis sąlygų, kurias nustato Europos Sąjunga, integruojantis į šią organizaciją. Šiuo metu svarbiausia jos problema, anot L. Brittano, rūpintis, kaip padidinti savo narių gretas. Svečio teigimu, jau yra nustatyta, kurios šalys ateityje bus Europos Sąjungos organizacijos narės. L. Brittanas mano, kad Europos Sąjunga 1996 metais turės peržiūrėti savo struktūrą ir atsižvelgti į iškylančius poreikius. Viceprezidentas teigiamai įvertino ir pasidžiaugė tuo, kad Lietuva yra užmezgusi glaudžius ryšius su kitomis Baltijos valstybėmis, ir išreiškė viltį, jog ši veikla bus pratęsta ateityje. Jo teigimu, perėjimas iš planinės į rinkos ekonomiką jau pakeitė administracijos ir valdymo sistemas, bet pokyčiams ribų nėra ir daug ką reikės reformuoti ateityje.

Po paskaitos įvyko spaudos konferencija. L. Brittanas pabrėžė, kad Vyšegrado ar Šiaurės šalims, kurios yra asocijuotos ES narės, nebus suteikta privilegija prieš Baltijos valstybes, kai tik šios taps tokiomis. "Pirmasis uždavinys, dabar iškylantis Lietuvai, - greitai ir sėkmingai baigti derybas dėl asociatyvinės sutarties su Europos Sąjunga. <...> jei ji bus pasirašyta, tai reikš, kad mes laikome Lietuvą būsima Europos Sąjungos nare, ir ji tokia nare galės tapti, kai tik atitiks tam reikalingas sąlygas", pasakė L. Brittanas interviu "Lietuvos rytui". Kalbėdamas apie Rytų Europos ir Baltijos valstybių galimybę tapti ES tikrosiomis narėmis, vicepirmininkas pasakė: "visos šitos šalys turi vienodas galimybes ir viskas priklausys tik nuo to, kaip jos sugebės įvykdyti reikiamas sąlygas. <...> Tiesa, mano manymu, tai nereiškia, jog visos Rytų Europos valstybės ir Baltijos šalys būtinai turi įstoti į ES vienu metu. <...> Aš tikiu, kad tarp valstybių kandidačių gali būti konkurencija ir manau, kad tai yra gerai."

L. Brittanas, spaudos konferencijos metu kalbėdamas apie Estiją, skirtingai nuo kitų Baltijos valstybių pasirašiusią simetrišką laisvosios prekybos sutartį su Europos Sąjunga, pabrėžė, kad šiai valstybei nebus suteiktos kokios nors ypatingos lengvatos - Estijoje reformos vyksta greičiau negu kitose Baltijos valstybėse. Interviu "Lietuvos rytui" vicepirmininkas dar kartą pabrėžė, jog "pasirinktas skirtingas santykių su ES pobūdis atspindi skirtingą šalių politiką ir skirtingą ekonominę padėtį, bet kažkokios lemiamos įtakos tai negali turėti, nes tikrosios ES narystės klausimas realiai gali iškilti tik po kelerių metų. Per tuos metus daug kas gali atsitikti ir daug kas pasikeisti". Kita vertus, pasakė L. Brittanas, akivaizdu, kuo labiau jūs būsite pajėgūs pasukti ekonomiką reformų keliu, kuo efektyvesnis bus ekonominis augimas ir kuo sėkmingiau bei greičiau jūs pritaikysite savo įstatymus prie ES normų, tuo daugiau galimybių jūs turėsite anksčiau įstoti į Europos Sąjungą.

Spaudos konferencijoje paklaustas apie straipsnį "The Washington Times", kuriame teigiama, jog JAV sutinka atiduoti Baltijos šalis Rusijos įtakos sferon, L. Brittanas pasakė manąs, jog į tokius rašinius nereikėtų reaguoti per daug rimtai, nes įvairūs pareiškimai yra interpretuojami savaip ir sukelia nepagrįstą reakciją. "Pačioje Europos Sąjungoje toks požiūris yra neįsivaizduojamas, - pasakė L. Brittanas "Lietuvos rytui". - Tai rodo ir mūsų jau įveikti Baltijos valstybių suartėjimo su ES etapai, ir ateityje planuojami žingsniai." Šalis, pasirašiusi asociatyvinę sutartį, yra vertinama kaip būsima ES narė, o tokiu atveju apie kokią nors Rusijos įtakos sferą Baltijos valstybėse kalbėti sunku, teigė L. Brittanas. Tuo pačiu jis pabrėžė, kad ES sveikina Baltijos valstybių santykių su Rusija plėtojimą, nes "geri santykiai su Rusija, atvirkščiai, nei kartais manoma, ne apsunkins, o kaip tik palengvins įstojimo į ES galimybes".

Būsimi ir esami Europos Sąjungos santykiai su Rusija, svečio nuomone, neturėtų kelti Baltijos šalių vadovų susirūpinimo. Kalbėdamas apie Komisijos ir Europos Sąjungos požiūrį į Kaliningrado sritį, L. Brittanas pasakė, jog siekiama šį regioną paversti ekonomine zona.

Svečio nuomone, integruojantis į Europos Sąjungą, svarbi yra PHARE programa. Jis teigė, kad Lietuvos Vyriausybė teisingai reformuoja mūsų šalies ekonomiką pagal šį projektą. Paklaustas, kodėl Lietuvai yra skiriama mažiau PHARE lėšų nei kitoms Baltijos šalims, L. Brittanas pranešė, jog dar šiais metais Lietuvai bus skirti 4 milijonai ekiu, kurie turėtų būti panaudoti švietimui. Vicepirmininkas pasakė, jog pagal PHARE programą dabar galima paremti atskiras įmones ir infrastruktūros elementus, kas nebuvo daroma anksčiau.

ELI

Keliais sakiniais

❒ *Suteikta Lietuvos pilietybė.* Rugsėjo 15 d. įvyko Pilietybės komisijos posėdis, kuriame dalyvavo Prezidentas A. Brazauskas. Komisijos nutarimu trisdešimt vienam asmeniui suteikta Lietuvos Respublikos pilietybė, pranešė ELTA. Didžioji pilietybę įgijusiųjų dalis - įvairaus amžiaus užsienyje gyvenantys lietuviai, daug nusipelnę Lietuvos labui. Lietuvos Respublikos pilietybė suteikta žymaus poeto ir diplomato Jurgio Baltrušaičio marčiai, buvusio Lietuvos pasiuntinybės Paryžiuje patarėjo Jurgio Baltrušaičio našlei Elenei Baltrušaitis, JAV ambasados Vilniuje antrojo sekretoriaus Algio Avižienio motinai, buvusiai tremtinei Liucijai Avižienis, buvusiam Pasaulio lietuvių bendruomenės pirmininkui profesoriui Vytautui Juozui Bieliauskui, Lietuvos misijos Jungtinėse Tautose nuolatinei patarėjai Gintei Bernadetai Damušytei, Tautos fondo tarybos nariui, JAV lietuvių tautininkų sąjungos pirmininkui Leonui Kriaučeliūnui, Prezidento Aleksandro Stulginskio anūkei, Vilniaus pedagoginio universiteto anglų kalbos dėstytojai Ritai Marijai Račkauskas ir kitiems asmenims.

❒ *Iškilmės Vilniaus universitete.* Jo įkūrimo 415-osioms metinėms ir Stepono Batoro gimimo 460-sioms metinėms paminėti buvo skirta mokslinė konferencija. Prieš tai atidengta paminklinė plokštė Universiteto įkūrėjui Steponui Batorui.

❒ *Pagerbtas "deimančiukų" ieškotojo atminimas.* Literatūros klasiko, visuomenės veikėjo, publicisto, kunigo Juozo Tumo-Vaižganto 125-osios gimimo metinės paminėtos įvairiose Lietuvos vietose. Svėdasų bažnyčioje vyko sakralinės muzikos koncertas, dalyvavo vietos ir Anykščių, Kupiškio bei Pasvalio bažnyčių chorai.

❒ *V. Landsbergis - tarptautinėje konferencijoje "Europos paveldas".* Ją rugsėjo 19-21 dienomis Vienoje, Bratislavoje ir Budapešte organizavo Europos Taryba su Austrijos, Slovakijos ir Vengrijos vyriausybėmis. Trijose "apskritojo stalo" diskusijose intelektualai, mokslininkai ir politikai (tarp jų ir prof. V. Landsbergis) kalbėjo apie Europos tautų kultūras, istoriją ir vertybes.

❒ *A. Nesavas - į Austriją ir Gruziją.* Į Europos saugumo ir bendradarbiavimo konferenciją (ESBK) Vienoje išvyko Lietuvos užsienio reikalų ministerijos patarėjas Antanas Nesavas. Po savaitės Lietuvos diplomatas, kaip ESBK specialios misijos narys, vyks šešiems mėnesiams į Gruziją.

❒ *Lietuvoje lankėsi kardinolas Pio Laghi.* Jis yra Vatikano Katalikiškų studijų kongregacijos prefektas. Svečias susipažino su dabartine seminarijų padėtimi Lietuvoje.

❒ *Rusijos viceministro viešnagė.* Tai buvo užsienio reikalų ministro pavaduotojas S. Krylovas. Jis su Lietuvos užsienio reikalų ministerijos sekretoriumi A. Januška Vilniuje parafavo protokolą dėl abiejų šalių užsienio reikalų ministerijų konsultacijų. Spaudos konferencijoje S. Krylovas patvirtino, kad Maskva sieja tranzito problemą su Rusijos geriausio prekybos palankumo statuso Lietuvai suteikimu.

❒ *Protesto nota Baltarusijos ambasadoriui.* Į Lietuvos užsienio reikalų ministeriją buvo pakviestas Baltarusijos ambasadorius Lietuvoje J. Voitovičius, kuriam ministerijos sekretorius R. Šidlauskas įteikė protesto notą dėl to, kad šių metų rugsėjo 15 dieną Baltarusijos karinių oro pajėgų lėktuvai trisdešimt vieną kartą pažeidė Lietuvos oro erdvę virš Adutiškio gyvenvietės, pranešė LR URM informacijos ir spaudos skyrius.

❒ *Susirūpinimas dėl Lenkijos spaudos dezinformacinės kampanijos.* Lenkijos ambasada Varšuvoje perdavė Lenkijos užsienio reikalų ministerijai notą, kurioje reiškiamas susirūpinimas dėl lenkų laikraščiuose pasirodžiusių tendencingų pranešimų ir straipsnių apie Vidmanto Povilionio paskyrimą Lietuvos konsulu Seinuose.

❒ *Prieš apynasrį spaudai.* Dvidešimt Lietuvos žiniasklaidos atstovų, atstovaujančių įvairių politinių krypčių, valstybinių ir privačių leidinių redakcijoms, leidėjų ir žurnalistų organizacijoms, pasirašė "Kreipimąsi į Lietuvos Respublikos Seimą" pasisakydami prieš Seimo komitetų parengtą ir pateiktą svarstyti visuomenės informacijos priemonių įstatymo projektą, kuriam pritarė Vyriausybė. Spauda tą projektą įvertino kaip bandymą įvesti cenzūrą. Seimo narių nuomonės dėl įstatymo projekto išsiskyrė, todėl nutarta sudaryti darbo grupę (joje - ir spaudos atstovai), kuri per 14 dienų turi parengti naują projektą.

❒ *Naujas LDDP frakcijos Seime seniūnas.* Juo slaptu balsavimu rugsėjo 21 d. išrinktas LDDP vicepirmininkas G. Kirkilas (už jį balsavo 40 Seimo narių, 25 pasisakė už buvusį seniūną J. Karosą). Prieš frakcijos narių posėdžio pradžią G. Kirkilas išdalino kolegoms laišką, jame siūlo mažinti valdininkų skaičių, kuo greičiau pakeisti finansų, žemės ūkio, pramonės ir prekybos, ryšių ir informatikos, energetikos, transporto ir gal kai kuriuos kitus ministrus, griežčiau kontroliuoti televiziją ir kt. LDDP pirmininkas, premjeras A. Šleževičius viešai nepritarė raginimams keisti vyriausybę. G. Kirkilo pasiūlymus jis pavadino "labai neatsakingais pareiškimais". Rugsėjo 12 d. LDDP prezidiumas balsų dauguma nutarė savo frakcijos seniūno Seime nekeisti, tačiau partijos atstovai parlamente nusprendė kitaip.

Mokomasis lietuvių kalbos vadovėlis

(21 pamoka). Posakiai, idiomos, gramatika, žodynas visoms vadovėlio pamokoms. Visi paaiškinimai ir vertimai anglų kalba.

Vadovėlis ir dvi audiokasetės kainuoja 25 sv.

Pašto išlaidos - 4 sv.

ANGLŲ-LIETUVIŲ KALBŲ ŽODYNAS.
60.000 žodžių.

LIETUVIŲ-ANGLŲ KALBŲ ŽODYNAS.
50.000 žodžių.

Baltic Stores & Co.,

11 London Lane,
Bromley, Kent, BR1 4HB.
Tel. 081 460 2592.
Fax 081 402 9403

Lietuvos-Didžiosios Britanijos draugijos delegacijos vizitas Londone

Didžiojoje Britanijoje veikiančios Britanijos-Lietuvos draugijos kvietimu rugsėjo 7-ąją į Londoną atvyko ir septynias dienas viešėjo Lietuvoje įsikūrusiosios Lietuvos-Didžiosios Britanijos draugijos delegacija (46 asmenys), vadovaujama jos pirmininko prof. dr. Zenono Rudziko.

Britanijos-Lietuvos draugijos pirmininkas Lordas Ennals (Lord of Norwich rugsėjo 8 dieną Lordų rūmuose suorganizavo šių gimiringų organizacijų pirmąjį susitikimą. Jam vadovavo abiejų draugijų vadovai. Po Lordo Ennals kalbos žodį tarė prof. dr. Z. Rudzikas. Jis perjuosė Lordą Ennals tautine juosta su užrašu "Lietuva". Iš jų kalbų galima daryti išvadą, kad tos dvi draugijos nuoširdžiai ir geranoriškai kartu dirbs abiejų organizacijų gerovei, o taip pat ir savo tautų naudai.

Britanijos-Lietuvos draugijos vicepirmininkas prof. Richard Ennals, Kingstono universiteto biznio studijų departamento direktorius, plačiau prisiminė savo vizitą vasaros pradžioje į Lietuvą. Jis sakė, kad šis susitikimas Londone yra istorinis - ne vien todėl, kad vyksta Lordų rūmuose, pasaulio demokratijos lopšyje, bet ir todėl, kad dviejų valstybių bendro tikslo organizacijų atstovai pirmą kartą susitinka tokiame dideliame būryje (dalyvavo 89 žmonės).

Rugsėjo 8 d. Londone, Lordų rūmuose, Lietuvos-Didžiosios Britanijos ir Britanijos-Lietuvos draugijų atstovų susitikimo metu. Iš dešinės: prof. dr. Z. Rudzikas, Lordas Ennals, prof. Richard Ennals, lietuvių delegacijos vertėja ir vienas susitikimo dalyvis, kurio pavardės nesužinota.

Abiejose organizacijose yra mokslininkų (net akademikų), biznierių, mokytojų, meno žmonių. Iš lietuvių delegacijos man teko susipažinti su prof. dr. Vytautu Dvarecku, Seimo nare Gema Jurkūnaite ir kitais.

Delegacijų nariai apžiūrėjo Parlamento ir Lordų rūmus. Posėdžio salėje vyko diskusinis posėdis, daugiausia tai buvo klausimai ir atsakymai įvairiomis temomis.

Kingstono universitetas globojo svečių delegaciją, paruošė jos vizito planą. Lietuvos mokslininkai turėjo progą susitikti su kolegomis Britanijoje, verslo žmonės - su vietos biznieriais, mokytojai apžiūrėjo britų mokyklas.

Lietuvos-Britanijos draugijos delegacijos nariai norėjo susitikti ir su Londono lietuviais. Tas nepavyko ne iš blogos valios - vizito rengėjų pasiūlyta programa buvo labai įtempta, neliko laiko.

Londonas ***Stasys Kasparas***

SEPTYNIOS DIENOS

Dar vienas būdas "užsidirbti" pinigų Lietuvoje

"Vaiko pagrobėjai reikalavo 30 tūkstančių dolerių išpirkos" - taip pavadintas Romo Jankausko straipsnis "Lietuvos ryte" 09 19.

Šeštadienį Alytaus, Marijampolės, Vilniaus policijos komisariatų kovos su organizuotu nusikalstamumu skyrių bei specialiųjų tarnybų darbuotojai keturias paras trukusios operacijos metu sulaikė penkis asmenis, kurie už pagrobtą vaiką iš tėvų reikalavo 30 tūkstančių JAV dolerių išpirkos.

Kazlų Rūdoje vieną antradienį iš mokyklos grįžtančio antroko sūnaus Eimanto nesulaukę tėvai kreipėsi į policiją. Kaip "Lietuvos rytui" papasakojo Alytaus miesto ir rajono vyriausiasis policijos komisaras V. Grigaravičius, pagrobėjai - anksčiau su policija reikalų neturėję žmonės. Pasak komisaro, berniuką pagrobti nusprendė sutuoktiniai Loreta ir Artūras Lepeškos. Pagrobtas berniukas buvo laikomas Loretos tėvams D. ir V. Paviloniams priklausančio sodo namelio rūsyje. Sodininkų bendrija "Dzūkija" yra apie aštuoni kilometrai nuo Alytaus. Kaip sakė rūsyje pagrobtą berniuką aptikę policijos darbuotojai, sodo namelis buvo užrakintas, o rūsio, kuriame kalėjo Eimantas, durys užsuktos viela. Rūsyje mėtėsi įvairūs rakandai, buvo tvanku, dvokė pelėsiais.

Pasak paties berniuko, pagrobėjai jo neleido net į tualetą, valgyti davė vieną kartą per dieną. Policijai vaikas sakė, kad jie jį mušę ir grasinę leisti narkotikus. Taip pat Eimantas teigė, kad pagrobėjai buvę ginkluoti. Išlaisvintas vaikas buvo ištiktas šoko, stipriai mikčiojo.

D. ir V. Paviloniai gyvena keturių kambarių bute. D. Pavilonienė dirba Alytaus autobusų stoties valgyklos vedėja. V. Pavilonis turi aukštąjį išsilavinimą, dirba Alytaus rajono kultūros centro direktoriumi.

L. ir A. Lepeškos yra dirbę buvusiame Alytaus medvilnės kombinate. Policijos duomenimis, berniuką pagrobę sutuoktiniai patys augina du vaikus.

Priklausomai nuo to, kaip bus kvalifikuota vaiką pagrobusių asmenų veikla, jie gali būti nubausti iki penkiolikos metų laisvės atėmimo.

Šaudysim žvirbliais...

Apie Vyriausybės rūmuose įvykusią vidaus reikalų ministro R. Vaitekūno, vyriausiojo vidaus tarnybos dalinių vado generolo A. Svetulevičiaus bei Priešgaisrinės apsaugos departamento direktoriaus J. Kraujelio spaudos konferenciją rašoma "Respublikoje" 09 16 Antano Nemunaičio straipsnyje "Generolas ir jo "artilerija".

A. Svetulevičius žurnalistams komentavo šios savaitės pradžioje per spaudos konferenciją pasakytus Seimo dešiniosios opozicijos lyderio V. Landsbergio žodžius, jog LDDP stiprina vidaus kariuomenę, apginklavo ją net artilerija. Vyriausiasis vidaus tarnybos dalinių vadas pabrėžė, jog vidaus tarnybos kariuomenę sukūrė ne dabartinė valdžia, tai padaryta dar 1991 metų rudenį, kai valdžioje buvo dešinieji. Visi jos sukūrimo dokumentai pasirašyti tik dviejų asmenų - tuometinio AT pirmininko V. Landsbergio bei premjero G. Vagnoriaus. Generolas sakė, jog kariškiai nenori tapti politikų žaidimų įrankiais. "Mes turime pakankamai ginklų, kad galėtume apginkluoti visus beveik tris tūkstančius vidaus kariuomenės kareivių ir karininkų. Stinga tik specialiųjų priemonių, kurios naudojamos malšinant riaušes įkalinimo įstaigose", - sakė A. Svetulevičius. Generolas pabrėžė, jog jokios artilerijos vidaus kariuomenė neturi. "Atsitraukdami Rusijos kariškiai Pravieniškių gyvenvietėje paliko nedidelę išardytą patrankėlę, kuri stovėjo ten kaip paminklas. Mes ją atitempėme ir pastatėme Kauno pulke. Kartais su ja žaidžia vaikai, nes šaudyti iš jos nebegalima, tačiau dažniausiai ant jos tupi žvirbliai. Tai visa artilerija", - šypsosi generolas. Ponui A. Svetulevičiui nerimą kelia tai, jog įkalinimo įstaigose saugoma jau apie 13 tūkstančių žmonių ir tikimasi, jog kitais metais jų dar daugės. Tai kur ir kas juos saugos?

Priešgaisrinės apsaugos departamento direktorius J. Kraujelis žurnalistams pranešė, jog šalyje labai padaugėjo gaisrų. Šiemet jau užregistruoti 158, tuo tarpu per visus praėjusius metus kilo tik 143 gaisrai. Lietuvoje gaisras įsiliepsnoja kas 55 minutės, kas pusantros paros liepsnos pasiglemžia žmogaus gyvybę.

"Lietuvos" viešbučio ateitis

Ta tema "Lietuvos aide" 09 17 Ovidijaus Lukošiaus straipsnis "Lietuvos" viešbučiu domisi garsi viešbučių kompanija "Inter-Continental".

Praeitą savaitę Lietuvoje lankėsi vienos didžiausių pasaulio viešbučių kompanijos "Inter-Continental" viceprezidentas Terje Myklebustas. Tai jo antra kelionė į Lietuvą, kurios metu jis domėjosi "Lietuvos" viešbučio įtraukimo galimybėmis į bendrą "Inter-Continental" viešbučių grandinę. Kaip LA pasakė "Lietuvos" viešbučio direktorius Rimantas Miknius, "iš pradžių mes siūlėme jiems dalyvauti viešbučio valdyboje, tačiau T. Myklebusto vizito metu Pramonės ir prekybos ministerijoje jam buvo pasiūlyta pirkti visą "Lietuvos" viešbutį. T. Myklebustas pasakė, kad kol kas jie norėtų apskaičiuoti, ar apsimoka investuoti į "Lietuvą", ir po dviejų savaičių žadėjo atsiųsti atsakymą. Jeigu jis bus teigiamas, tuomet tarsimės, ar jie pirks visą viešbutį, ar tik padės jį valdyti". "Inter-Continental" galėtų įsigyti 70 proc. "Lietuvos" akcijų, ekspertų nuomone, tai kainuotų apie 13-17 mln. JAV dolerių.

Jei "Inter-Continental" ateitų į Lietuvą, tai prilygtų "Philip Morris", "Coca Colos" atėjimui, o "Lietuva" taptų pirmuoju šios kompanijos viešbučiu Baltijos šalyse.

"Audi" Lietuvoje

Rugsėjo 13 d. firma "Eva Auto" pakvietė žurnalistus ir automobilininkus į naujo *Audi A6* pristatymą, pranešama "Pirmadienio" Nr. 37 Audriaus Morkūno straipsnyje "Audi 6 maudėsi šampane".

Renginys prasidėjo firmos patalpose Vilniuje Jačionių g. Iš ten naujutėlaičių automobilių karavanas patraukė Gedimino prospekto link, kur įsikūręs "Eva Auto" automobilių pardavimo salonas. Daugelį domino, ar lengva Lietuvoje parduoti vakarietiškus automobilius (juk *Audi A6* kainuoja nuo 39 iki 63 tūkst. DM). Juokaudama firmos direktorė A. Speičienė atsakė, jog tam yra įrengta kavinė šalia prekybos salono. Klientas išgeria, pasilinksmina, tada ir pinigų naujai "audinei" negaila...

Renginio kulminacija buvo *Audi A6* pašventinimas, t. y. pašlakstymas šampanu. Šios procedūros ėmėsi "Eva Auto" prezidentas.

V. Dimas

"Visa mano gyvenimo prasmė eina į Lietuvą"

Žymiam kolekcionieriui ir mecenatui Mykolui Žilinskui - 90

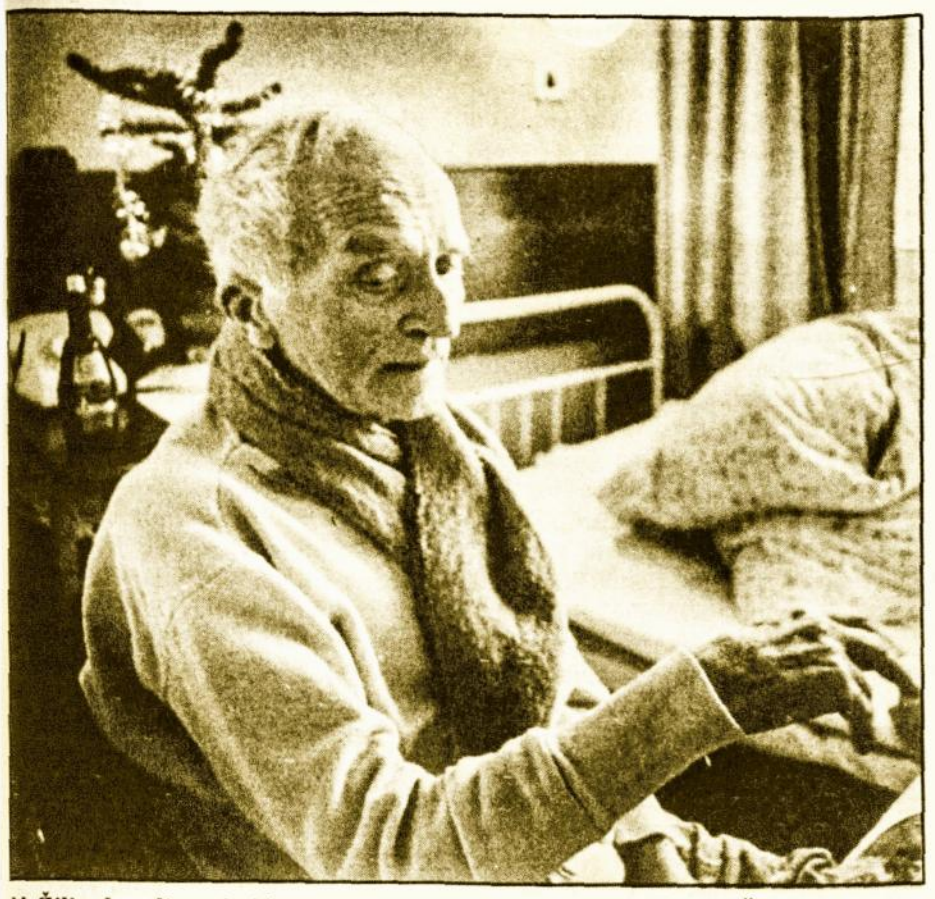

M. Žilinskas ligoninėje. *Algimanto Žižiūno nuotr.*

Mykolui Žilinskui šiemet per pačias Mykolines rugsėjo 29 d. būtų sukakę 90 metų. Bet jubiliatą dabar galime pagerbti tik Petrašiūnų kapinėse, jo vardo galerijoje Kaune ir, žinoma, atminimų žodžiais. "EL" korespondentė Erika Umbrasaitė pateikė keletą klausimų profesoriui Vytautui Jakelaičiui, kuriam ne kartą teko bendrauti ir susitikti su Žilinsku, iš šių susitikimų subrendo ir knyga, išleista šiemet.

- Turbūt Lietuvoje nėra žmogaus, negirdėjusio Žilinsko pavardės. Bet ne kiekvienas gali pasigirti, kad gerai jį pažįsta ir daug ką apie jį žino. To negalima būtų pasakyti apie jus, tad priminkite Mykolo Žilinsko gyvenimo kelią.

- Jis gimė 1904 m. rugsėjo 29 d. Marijampolės apskrities Kalvarijos valsčiaus Smalininkų kaime prie neapsakomo gražumo Orijos ežero. Mokėsi Kalvarijos pradžios mokykloje, paskui Kauno "Aušros" gimnazijoje, kurią 1925 m. baigęs studijavo istoriją (baigė 1929 m.) ir teisę (baigė 1932 m.) Kauno Vytauto Didžiojo Universitete. Vėliau teisės studijas dar gilino Berlyno ir Paryžiaus Sorbonos universitetuose. 1927-1936 metais dirbo Vidaus reikalų ministerijos saugumo departamento spaudos skyriaus viršininku, o 1936-1940 metais buvo Ministrų Tarybos kanceliarijos viršininkas ir "Vyriausybės žinių" redaktorius. Jis rašė daug straipsnių į "Lietuvos aidą", "Ūkininko patarėją", "Trimitą", "Policiją" ir kitus laikraščius, o taip pat išeivijos spaudą. 1940 m. turėjo būti suimtas su pirmąja "liaudies priešų" areštų banga, bet išvengė to suėmimo ir pasitraukė į Vokietiją. Karui baigiantis išvyko į Daniją, paskui persikėlė į Prancūziją, ten buvo "Dirvos" laikraščio, vėliau ir kitų leidinių korespondentas. Nuo 1949 m. pastoviai gyveno Vakarų Berlyne, Kaune ir Vilniuje. Mirė 1992 m. vasario 9 d. Vilniuje. Ligos metu jam globoti buvo sudaryta Vyriausybinė komisija, paskirta Respublikos personalinė pensija juo rūpinosi speciali medicinos personalo grupė.

M. Žilinskas įėjo į Lietuvos kultūros istoriją kaip įžymus kolekcionierius, visą savo dailės turtą padovanojęs Lietuvai. Kaune jo kolekcijai buvo pastatytos dvi paveikslų galerijos, antrojoje dabar sukauptas visas 1700 dailės vertybių palikimas, dar papildytas M. K. Čiurlionio muziejaus anksčiau turėtais Vakarų dailės fondais. Tokiu būdu ši galerija tapo vienu didžiausių specializuotų Vakarų dailės muziejų Rytų ir Vidurio Europoje. Be to, M. Žilinskas garsėjo kaip įžymus mecenatas, skyręs dideles lėšas lietuviškai spaudai ir svarbioms knygoms leisti, stipendijas lietuvių studentams, pirkęs vertingų knygų Lietuvos bibliotekoms... Sunku būtų išvardinti visus jo gerus darbus Lietuvai ir lietuvybei stiprinti. Nepamirškime, kad jis ilgus metus buvo Vakarų Berlyno lietuvių bendruomenės pirmininkas.

- Verslas ir dvasinės vertybės iš pirmo žvilgsnio lyg ir nesuderinami dalykai. Tačiau Žilinskas puikiai mokėjo suderinti pinigus ir meną gyvenime, o savyje - verslininką ir inteligentą. Žinia, prieškarinė Kauno inteligentija nepatikliai žiūrėjo į jo staigų praturtėjimą...

- Jis buvo ypatinga asmenybė - tai ir labai energingas verslininkas, o kartu ir aukštos erudicijos žmogus, turėjęs tvirtus įsitikinimus ir aukštus idealus. Jau nuo pat ankstyvos vaikystės pasižymėjo savarankiškumu, apsukrumu. Kai tėvas nesutiko paremti jo norų mokytis Kaune, Mykolas vertėsi savarankiškai: pardavė savo išaugintą tabaką, duodavo lietuvių kalbos pamokas, dirbo raštininku, paskui policijos tarnautoju, o vėliau ėmėsi verslo akcijomis. Jam pavyko kelios itin stambios operacijos, tai šalia geros algos pajamos sparčiai didėjo, kapitalas augo. Jis nusipirko namus Kauno senamiestyje. Iš Pliaterienės nupirko Abromiškių dvarą su 80 ha žemės, dviem ežerais ir 200 ha miško. Beje, dvaras, turėjęs kainuoti 80 tūkstančių, atsiėjo perpus pigiau. Valiutų komisija leido mokėti zlotais, todėl Žilinskas nuvažiavęs į Dancigą pirkti zlotų, kur jie buvo pigiausi. Įsigijo didelį namą prabangiame Berlyno rajone, pradėjo rinkti ir kaupti dailės vertybes. Karo metais įsigijo stambią plytinę ir taip pateko į Vokietijos pramonininkų rejestrą. Bene daugiausia pajamų jam davė per karą vykdyta prekyba briliantais kartu su latvių diplomatu Raciniu. Karų metais paveikslai, knygos ir apskritai visas antikvariatas paprastai būna pigus, o tik vėliau jo kaina smarkiai išauga. Į tokius augančių kainų pokario metus M. Žilinskas atėjo su dideliu turtu ir tada atsidėjo dailės vertybių verslui, nors nevengdavo ir kitokios veiklos: autopervežimų, akcijų biznio. Užsiėmė Žilinskas net kvepalų gamyba kartu su kompanionais. 1946 m. buvęs pulkininkas chemikas J. Vėbra sukūrė receptus ir technologiją kvepalams gaminti. Liutkus, buvęs konsulas, vadovavo gamybai, armėnas Bogusianas pilstė ir pardavinėjo kvepalus Paryžiuje, o buvęs pulkininkas K. Škirpa - Airijoje.

Jau minėjau, kad jis buvo aukšto išsilavinimo žmogus, laisvai kalbėjo, rašė keturiomis kalbomis, dar dvi mokėjo kiek silpniau. Istoriko ir teisininko išsilavinimas jam davė labai daug, tačiau davė tai būtų vienašališkas teiginys, nes dar svarbiau yra žmogaus sugebėjimas priimti ir įsisavinti jam siūlomas žinias. Jis nebuvo baigęs specialių dailėtyros mokslų, tačiau ėmęsis dailės kolekcionavimo studijavo savarankiškai ir tapo šios srities žinovu. Anuometiniame Kaune sparčiai gausėjo inteligentų, M. Žilinskas greitai tapo savas tarp daugelio rašytojų, muzikų, o ypač dailininkų. K. Šimonis, R. Antinis, P. Galaunė tapo jo draugais. Tačiau kai kurie inteligentai įtartinai žiūrėjo į jo smarkią verslininkystę ir tokį greitą praturtėjimą. Pavydas? Ne, greičiausiai tokia pažiūra apskritai būdinga seniesiems inteligentams, niekinantiems merkantilizmą ir aukštinantiems dvasines vertybes. Staigus praturtėjimas kelia įtarumą, o čia dar žmogus iš saugumo. Tačiau panašūs požiūriai keičiasi, kai žmonės pamato tokio verslininko svaresnę kultūrinę veiklą ir nuoširdų mecenavimą, jo paramą prasmingai visuomeninei veiklai. Tai įvyko jau po karo, kai tokia M. Žilinsko veikla ypač suaktyvėjo. Tada atsirado naujų draugų - dailininkai A. Veščiūnas ir V. Kasiulis, vėl atnaujinta draugystė su K. Šimoniu - jam užsakytas Vydūno portretas dabar puošia Klaipėdos galeriją. Pas Žilinską ilgokai viešėjo akvarelistas K. Abramavičius, o lankydamasis Lietuvoje pats daug laiko praleisdavo dailininkų dirbtuvėse. Taip atsirado R. Antinio, K. Bogdano darbo biustai, V. Kosciuškos tapyti jo portretai. Paskui M. Žilinsko pastangomis Vakarų Berlyne įvyko visa serija lietuvių muzikų koncertų, o kartu užsimezgė draugystė su muzikais - prof. S. Sondeckiu, prof. L. Digriu, M. K. Čiurlionio kvartetu.

- Dar 1953 m. Mykolas Žilinskas parašė laišką į Lietuvą, siūlydamas 30 dailės darbų ir tuo pačiu prašydamas padėti išvežtoms į Sibirą seserims. Bet tik po gero dešimtmečio užsimezgė ryšiai tarp jo ir Lietuvos. Tai buvo labai prieštaringi santykiai, kaip jūs pats rašote savo knygoje, nes Žilinsko nepasitikėjimas komunistine sistema Lietuvoje peraugo į bendradarbiavimą. Kai kur net į susižavėjimą, nes Žilinskas sutiko žmonių iš įvairių sluoksnių, bet siekiančių vieno tikslo - Lietuvos gerovės. O tai sukėlė šurmulį išeivijoje...

- Tai be galo įdomi ir plati tema. Iki 1970-ųjų, taigi tris ilgus ir niūrius dešimtmečius, M. Žilinskas beveik neturėjo ryšių su okupuota Lietuva. O ten per tą laiką įvyko daug svarbių poslinkių: jau buvome pergyvenę žiaurųjį stalinizmą ir chruščioviškuosius pragiedrulius, jau tvenkėsi brežneviškas sąstingis. Tačiau ano meto jaunesnioji lietuvių karta mąstė laisviau ir plačiau, ieškojo draudžiamų ryšių su plačiu pasauliu, su išeivija ir stengėsi daug padaryti Lietuvos labui. Tiesa, labai nedidelių galimybių ribose. Mūsų emigracijoje vyravo trys tendencijos: komunistuojantys, kaip juos anuomet vadino, pažangiečiai, oficialiųjų organizacijų veikėjai, nusistatę prieš ryšius su okupuota Lietuva, o ypač su jos oficialiais atstovais ir liberalieji - už ryšių palaikymą siekiant sustiprinti laisvės apraiškas pačioje Lietuvoje. Šita mano laisva interpretacija tegul nesukelia bereikalingų minčių ar diskusijų, ji man reikalinga tiktai norint parodyti M. Žilinsko požiūrio į Lietuvą pakitimus, atvedusius į tokį didingą rezultatą. Kai mes, Lietuvos kultūros ministerijos atstovai, pirmą kartą aplankėme jį Berlyne, ponas Mykolas buvo šaltas, oficialus, atsargus ir netgi piktas, visur ir visada laukiantis Maskvos ir KGB pinklių. Jis turėjo tam ir teisės, ir pagrindo. Atrodo, kad tarp mūsų tikrai nieko bendro nėra, nebent tai, kad kalbame lietuviškai ir atsargiai tyrinėjame galimybes kaip nors jo kolekciją įkurdinti Kaune. Derybos buvo sunkios ir varginančios, o pokalbių ir ginčų temos sklandė toli nuo šio tikslo. O čia vis dar nenumalšęs noras kaip galima ilgiau pasilaikyti prie savęs mėgiamus paveikslus!

Po kažkelinto vizito pajutome stiprėjanti abipusį nuoširdumą ir supratimą. Jis daug iš mūsų sužinojo, mes irgi perpratom jį, pakeliui išbarstę Vilniuje mums įkalbėtus stereotipus. O juk būkime atviri, jam vienas kitas išeivijos veikėjas kartais priekaištaudavo už tuos ryšius su Lietuva ir dar už riziką - o gal tie paveikslai tiesiai atiteks Maskvai? Mums irgi teko įveikti daug sudėtingų kliūčių, o dar išklausyti kai kurių partokratų bambėjimo - ko jūs ten landžiojat pas tą buržuazinį nacionalistą, jeigu reikės, mes dar geresnių paveikslų nusipaišysim. Dabar visa tai atrodo neįtikėtina, ar ne? Kažkas pasakė: niekas taip greitai nesikeičia, kaip praeitis. Po metų mes jau buvome bendraminčiai, mūsų šalininkų būrys sparčiai didėjo, visuomenėje dar slapta, bet jau kaupėsi didelės simpatijos jausmai šitai akcijai. Lūžis įvyko tada, kai pats M. Žilinskas aplankė Lietuvą ir pamatė čia visuose sluoksniuose daug jos likimu besirūpinančių žmonių, tai buvo jo svarbiausias įspūdis. O mūsų pusėje - po M. Žilinsko kolekcijos pirmosios parodos, kai ir visuomenė, ir vyriausybė aiktelėjo pamačiusi dar tik dalį parvežtų turtų - kažkoks laimingas ženklas suspindo horizonte, patikėjom - bus galerija. Tada ir pakilo jo ranka lemtingam įrašui P. Čepėno "Voco vivos et mortuos Lituaniam viribus unitis. Resurexit Lituania Patria nostra" - "šaukiu gyvus ir mirusius Lietuvos vyrus vienybei. Atgims Lietuva mūsų Tėvynė". Nepamirškime: kiek bepasikeitė požiūriai į Lietuvą ir santykiai su jos įvairiais veikėjais, M. Žilinsko patriotizmas nė kiek nesusvyravo; greičiau atvirkščiai - įgavęs konkrečią ir labai prasmingą išraišką, jis dar labiau sustiprėjo ir ėmė atvirai reikštis Lietuvoje besilankydamas. Jis turėjo suprasti ir tai - kaip mums visiems pats buvo reikalingas, būtent toks, koks iš tikrųjų buvo.

- Apie Mykolo Žilinsko nelengvą būdą sklando legendos. Jūs, tiek bendravęs su šiuo žmogumi, galite jas arba paneigti, arba... papasakoti vieną kitą.

- Oi tas seno užgrūdinto suvalkiečio būdas! Mudu su velioniu Pranu Gudynu irgi suvalkiečiai, bet kad šitokie būtume... Jis buvo neaukšto ūgio, atrodydavo ramus, santūrus, pašnekovo įdėmiai klausantis. O įsikarčiavęs staiga neatpažįstamai pasikeičia: kalbos sakiniai darosi trumpi, teiginiai kategoriški, tonas piktai pakyla. Pasipila toks taiklus sarkazmas, kad iš oponento nieko nelieka. Paskui atlėgsta, pripila taures, patyli. Ir atrodo, kad nuslinko juodas debesys. Bet dabar jis klastingai šypteli ir būtinai ką nors sumistifikuos. Sakydavom - "fintą iškrečia", "antį paleidžia", kitaip, tariant, pasako į tikrą tiesą panašią nesąmonę ir žiūri, kas iš to išeina. Kartais tokį jo triuką suvokiam tik po tam tikro laiko, per vieną bendravimo vakarą bent keli tokie šuorai praeina. Kol įpratom, manėm - neištversim. Paskui daug nuleisdavom juokais, atsikirsdavom, o tai jam labiausiai patikdavo. Žmonės sakydavo - Žilinskas šykštus. Kai kurie jo poelgiai tikrai panašūs, bet manding dar labiau jis buvo taupus. Šitoks turtingas žmogus galėjo maudytis auksinėje vonioje ir visokioje prabangoje; bet ne, gyveno pernelyg kukliai, be reikalo nė cento neišleis, nepraūš, neišmėtys. Kartais mane juokas apima iš mūsų dabar vos prakutusių verslininkų kvailiojimo: tai jiems brangiausi automobiliai, tai atostogos Kanarų salose, tai prašmatnūs baliai ir pramogos. Vargšeliai, ar tai didžiausi laimėjimai, ar jau gerovės viršūnė. Kaip maža dar pasitaiko turinčių prasmingų tikslų, kaip daug dar pinigų niekais

Nukelta į 6 psl.

ROCHDALE TRAVEL CENTRE

Eastern European Travel

Pramogai ar bizniui
Mes išspręsime visus jūsų reikalus Lietuvoje.
Žemiausiomis kainomis skriskite į Rytų Europą.

Grupiniai skrydžiai (schedule flights) iš Londono ar Manchesterio į Vilnių ir atgal nuo £225.

Dėl smulkesnės informacijos kreiptis:

EASTERN EUROPEAN TRAVEL
66 Drake Street
Rochdale, Lancs.
OL16 1PA
Tel 0706 868765

"Priklausom vienai šeimai - Ramuvai"

Algimanto Žižiūno nuotr.

Urną su pelenais atskraidino į Vilnių duktė Živilė, atvyko į laidotuves ir duktė Rasa. Vilniuje M. Gimbutienės pelenai buvo perdėti į kitą urną. Remdamasi velionės mokslinėmis knygomis, Senosios Europos urną su mirties ir gyvenimo paukštės Deivės snapu iš juodos keramikos padarė keramikė vilnietė Julija Ikamaitė. Pasak velionės mokslininkės, toji paukštė Deivė - anapusio pasaulio globėja... Iš pradžių su M. Gimbutiene atsisveikinti buvo ketinama Lietuvos Mokslų akademijos salėje, tačiau paskiau atsisveikinimo vieta buvo pakeista į Vilniaus universiteto šv. Jono bažnyčią. Čia gegužės mėn. 7 d. 11 val. ir buvo atvežta naujoji urna, aplink padėta daug gėlių, pastatyta gėlių krepšelių. Prasidėjo atsisveikinimas. Suskambo chorai - tiek klasikine, tiek bažnytine, tiek folklorine muzika pasirūpino muzikologas Edmundas Gedgaudas. Traukė akį šalia urnos pastatytas velionės paveikslas (dailininkas Vytautas Ciplijauskas jį buvo nutapęs gerokai anksčiau): portretas moters šviesiu veidu tamsiame bendrame ir mėlynos gėlėtos suknelės fone ir su baltišku kabučiu ant krūtinės. Dailininkas labai stilizuotai ir vykusiai atskleidė subtilios moters mokslininkės vidinį pasaulį ir eleganciją. Prieš pat laidotuves Lietuvos kultūros ir švietimo ministerija kreipėsi į "Ramuvą", kad ji padėtų laidotuvėse. "Ramuva" jose aktyviai ir organizuotai dalyvavo. Prisidėjo ir Vilniaus etninės veiklos centras (vadovė Eglė Plioplienė). Kai urna buvo pastatyta ant paaukštinimo, ramuviai priešais ją, ant grindų, sudėjo iš indelinių žvakučių paukštės Deivės ženklą - paukštės pėdą - trišakį. Uždegus žvakutes, aplinka aplink urną nušvito balta šviesa. Ir štai tada pagarbioje tyloje atsisveikinantieji išvydo neregėtą reginį - ant grindų, prie ugninio trišakio, iš skliautų nusileido balandė. Pasisukiojusi prie jo ir urnos, ji nuskrido aukštyn. Antrą kartą taip atsitiko po pietų. Kai prof. V. Daujotytė sakė kalbą apie velionę - paskutiniąją Senosios Europos Raganą - prie degančio paukštės Deivės ženklo vėl nusileido balandė. Paukštė priėjo prie pat ugninio trišakio - degančių žvakučių, jas apžiūrėjo, praėjo tarp jų - ir nuskrido. Visa tai regėjusieji buvo pakerėti nuostabos... Atiduodami paskutinę pagarbą, prie urnos visą laiką budėjo ramuvės ir ramuviai su senoviniais, XII amžiaus, drabužiais ir papuošalais. Budėjo ir skautai. Atsisveikinti atvyko skautų ir iš Amerikos. Skambėjo "Kūlgrindos" narių Jono Jurgučio ir Žemynos Trinkūnaitės-Jurgutienės kanklės ir gedulingos liaudies dainos. Tautosakines liaudies dainas dainavo "Ramuvos", Lietuvos muzikos akademijos dėstytojo E. Vyčino ir kiti dainininkai. 16 val. pasakė atsisveikinamąsias kalbas Vilniaus universitetorektorius prof. R. Pavilionis, Medicinos fakulteto dekanas prof. G. Česnys ir kiti mokslo, meno ir visuomenės atstovai.

Gegužės 8 dieną rytą atsisveikinti su velione atvyko Lietuvos Respublikos prezidentas A. Brazauskas ir Seimo pirmininkas Č. Juršėnas. Po to laidotuvės pajudėjo į Kauną. Į automobilį su urna lydėti buvo pakviestas "Ramuvos" narys J. Trinkūnas. Lydėjo ir kiti ramuviai. Paskutinės kelionės per Lietuvą diena buvo saulėta ir šilta.

Kaune atsisveikinti urna buvo pastatyta Vytauto Didžiojo universiteto salėje (Daukanto 28). Kaune ramuviai atliko ugnies apeigą. Kauno ramuviai parūpino keraminį indą ir pritaikė jį ugniai nešti. Naujas nutikimas: netoli ramuvės G. Germanienės namo Laisvės alėjoje, kur buvo daromas aukurėlis - keraminis indas, paaugliai buvo atsinešę žaltį ir jį rodė praeiviams. Žaltį nupirko Trinkūnas ir nunešė į aukurėlio namus. Be minėtosios balandės Vilniuje gal tai antrasis Deivės ženklas?..

15 val. urna buvo išlydėta į Petrašiūnų kapines. Eisenos priekyje, priešais urną, ugnį keraminiame aukurėlyje nešė ramuvė Vilmantė Lapeikienė. Virš sprogstančių kapinių medžių ir žiedų sklido Kauno muzikinio teatro fleitininko V. Kijausko fleitos garsai. Daugybė žmonių prie kapo pagarbiai klausė prof. N. Vėliaus, Lietuvos istorijos instituto direktoriaus prof. A. Tylos ir kitų mokslo vyrų jaudinančių kalbų. Čia skambėjo ramuvio A. Svidinsko kanklės ir A. Bernatonio vadovaujamo folklorinio ansamblio giesmės. M. Gimbutienė buvo palaidota šalia motinos. Atsisveikinimai ir laidotuvės buvo labai darnios ir tolerantiškos. Nerasime tarp lietuvių tokios garsios ir pasišventusios mokslui moters mokslininkės, sukūrusios naują - archeomitologijos - mokslo šaką, kokia buvo Marija Birutė Alseikaitė-Gimbutienė.

Visvaldas Butkus

Pabaiga. Pradžia Nr. 37.

Šalulai, lapatai į... civilizacija?

Šią vasarą Vilniaus Kalnų parke vykusio ansamblių vakaro dalyviai ir žiūrovai tikriausiai dar atsimena, kaip sunku buvo užbaigti vakarą, atsiskirti nuo tokios draugiškos, linksmos, dainuojančios ir šokančios minios, ir grįžti į savo individualų, atskirą pasaulėlį. Todėl, kai sausakimšai prisigrūdusiame troleibuse, kuris lyg laivas plaukė per naktinį Vilnių link Lazdynų, suskambo daina, širdis iš džiaugsmo šoktelėjo į viršų: taip norėjosi dar padainuoti. Tačiau užsičiaupdavau, nespėjusi išsižioti: dainos, kurias užtraukdavo troleibuso gale sėdinti gražiabalsė grupelė ir kurioms linksmai pritardavo kiti bendrakeleiviai, man buvo nežinomos. Iš Lietuvos į Piterį išsivežiau daug dainų: ir žemaitiškąsias, dar mokykloje išmoktas "Bieg upalis vingodamas...", "Pėmpel, pėmpel koudotoji" ir studentiškąsias "Išėjo studentas į mišką" ar "Atskrend sakalėlis...", ir tiek kartų su Vilniaus universiteto akademiniu choru atliktas "Lietuva brangi" ar "Už Raseinių ant Dubysos...", ir dar vaikystėje įstrigusią rezistentų "Palinko liepa šalia kelio..." Bet tų dainų troleibuso bendrakeleivių repertuare nebuvo. Beveik nebuvo ir folklorinių ansamblių išpopuliarintųjų "tautiškų-autentiškų" dainų. Negirdėtas, nežinomas tai buvo repertuaras, kur šalia šaunia tirolietiška skrybėle pasidabinusio kalnų piemenėlio atkakliai kyšojo jau nebenuvystančios raudonosios rožės spygliai. Tad man beliko teorinės paieškos. Kai mūsų būrelis išlipo, troleibusas nulingavo tolyn, o pro jo langus veržėsi smagus nepažįstamos genties šauniai talaluojamas priedainis "šalulai, šalulai..." Ir tokia miela ir brangi, tokia graudžiai naivi atrodė ta mažytė dainuojanti troleibuso Lietuva, judanti į Europą, į civilizaciją. *Šalulai, šalulai, lapatai, lapatai* - skuba geltonkasė lietuvaitė pas Tirolio kalnų piemenėlį!..

Nenoriu nieko vertinti, apibrėžti. Užsienio lietuvių bendra dalia - stengtis sužinoti ir suprasti, kuo gyvena, ko nori, kur eina mūsų tauta. Ir apskritai, kas gali jai nurodinėti - dainuoti ar ne ir kaip dainuoti einant į europietiškąją civilizaciją?! Ką imti su savimi į kelią - žvakę, gėlę ar kitą taip pamėgtą simbolį? Tegu ir ne standartiškai europietiškai, bet jeigu jau ranka tiesiasi - geriau į ją įdėti gėlę, o ne akmenį ar "kalašnikovą". O jei sielai tamsu - argi žvakės liepsnelė ją apšviečia blogiau, negu kokakolos ar priemonių prieš AIDS reklamos blyksniai?

Šiaip ar taip, dainuojantis žmogus civilizuotesnis už besiplūstantį, kaip ir besijuokiantis laimingesnis už verkiantį. Nors visai galimas dalykas, jog filosofai ar kultūros "specialistai" įrodys, jog "dukart du - stearino žvakė".

Rodos, dar taip neseniai girdėjome šviesaus atminimo mokslininkės M. Gimbutienės balsą: "Civilizaciją aš suprantu kaip tokią kultūrą, kurioje kuriamos ir tausojamos moralinės ir meno vertybės, socialinė sistema yra subalansuota, kiekvienas pilietis turi lygias teises, *nėra hierarchijos* (išskirta mano - *J. L.*), leidžiančios vienai gyventojų daliai slopinti ar išnaudoti kitą."

Dėl kai kurių šio teiginio aspektų būtų galima ginčytis, juos tikslinant. Netgi galima tvirtinti, jog vadovaujantis šitais kriterijais, nė viena iš buvusių ar esamų civilizacijų neatitinka duoto apibrėžimo, o tebuvo tik - ėjimas į civilizaciją. Tačiau net jei šitą M. Gimbutienės apibrėžimą priimtume kaip viziją, kaip civilizacijos idealą, vis tiek - gražu, o taip pat ir vertinga, kaip krypties rodyklė...

Civilizacija, kaip ją besuprastume, neįmanoma be iki tam tikro lygio išvystytos ekonomikos, be mokslo, technikos, kultūros laimėjimų. Vadinasi, neturtingose valstybėse, skurdžioje visuomenėje civilizacijos apraiškų kartais tenka ieškoti su žiburiu. Ir jei apie civilizacijos lygį spręstume vien pagal išoriškus jos požymius, sovietinė Lietuva su švariais miestų šaligatviais ir skverais, tvarkingomis pakelėmis, išsišakojusiu ir intensyviai veikusiu autobusų ir traukinių transporto tinklu atrodytų civilizuotesnė negu šiandieninė Lietuva, skęstanti pramonės atliekose ir buitinėse atmatose, pasišiaušusi perdžiuvusių piktžolių stagarais. O jei prisiminsime jau sunkiai įkandamos prabangos dalyku tampančią kelionę į gretimą bažnytkaimį ar į rajono centre šiaip taip galą su galu suduriančią ligoninę artimo aplankyti - nebereikia nė tos kvapą gniaužiančios statistikos, liudijančios, jog tradiciniai "civilizacijos kūrėjai" vis dažniau atsiduria bedarbių gretose, kad įsitikintume, jog lietuviška civilizacija rieda ta pačia nuokalne, kaip pramonė, žemės ūkis ir... moralė. Rodosi, nebėra apie ką ir bekalbėti: padėjęs kryžių ant Lietuvos ekonomikos ir teisėtvarkos, dėliok kryželius ir ant visų kitų antstatų ir priestatų...

O vis dėlto - net ir ekonominio nuosmukio laikotarpiu kalbėti yra apie ką ir kalbėti reikia! Na, kad ir apie piliečių lygias teises, be hierarchijų, laipsnių ar giminaičių nuopelnų, apie asmenybės laisvę, teisę į savarankišką mąstymą ir savo nuomonės atvirą reiškimą. Todėl verta grįžti prie M. Gimbutienės apibrėžimo tos dalies, kur kalbama apie hierarchiją, necivilizuotoje visuomenėje leidžiančią vienai gyventojų daliai slopinti ar išnaudoti kitą... O tam, beje, didelių lėšų nereikia!

Kiek algos turi gauti viršininkas ir kiek - pavaldinys, kad pirmasis neslopintų antrojo, neprikaištautų, jog pavaldinys pernelyg savarankiškas ir iniciatyvus, nežemintų jo orumo?!

Kokius apartamentus, kokias mašinas reikia skirti politinei ar visuomeninei organizacijai, kad jų vadovai atsisakytų "elitinio" vadovavimo, kai visos organizacijos reikalus sprendžia, visus nutarimus priima, visur atstovauja" tik jie ir keli "priartintieji", kad vadovai veiktų atvirai, įtraukdami į organizacijos veiklą kuo didesnį būrį piliečių?!

Koks turi būti vidutinis gyventojų pragyvenimo lygis, kad vyriausybė ar savivaldybių aparatas neužmirštų esą tik savo pareigas sąžiningai atliekantys piliečiai, o ne malonių, privilegijų, labdaros, kreditų ir kitų materialinių vertybių skirstytojai?!

Pagaliau, ar iš viso esama tokių pinigų, kurie išgydytų pavydo ir gobšumo išėstą sąžinę, numalšintų valdžios, kaip savo galios ant kitų žmonių demonstravimo įrankio, troškulį?!

Įdomus šiuo aspektu yra kaimyninės Lenkijos pavyzdys. Tai valstybė, kuri atkakliausiai kovojo su SSRS tironija, kuri pirmoji ėmė atstatinėti socializmo suniokotą ūkį ir gydyti sužalotą žmonių psichiką. Ir tai valstybė, kuri (bent iki tam tikro meto) gavo daugiausia užsienio kreditų ir paskolų - palyginti su kitomis posovietinio bloko valstybėmis. Negaliu galvos guldyti dėl turimos informacijos tikslumo, bet pagal Rusijos masinės informacijos šaltinius ar "Svoboda" radijo pranešimus, pirmaisiais metais tie kreditų milijonai sugarmėdavo į korumpuotų valdininkų ir nesąžiningų vertelgų kišenes, nesudrėkinę socialistinės sausros išdžiovinto Lenkijos ūkio... Paskui viskas daugmaž išsilygino: skandalingų bylų sumažėjo, valstybės ūkio mechanizmas, nors ir girgždėdamas, pajudėjo. O visa tai vyko nuolatinio valdžios nestabilumo kontekste: krisdavo ministrų kabinetai, keitėsi ministrai bei kiti aukštesnieji pareigūnai... Kur priežastis, o kur pasekmė? Ar gobšuoliai pagaliau pasisotino ir ėmė sąžiningai dirbti? Ar dėl nuolatinės kaitos, išprovokuotos dėl nenuilstančio "politizuotos" visuomenės ir "ketvirtosios valdžios" dėmesio valdžios pareigūnų veiksmams pagaliau į viršų iškilo kyšiams ir lobizmui atsparesni valdininkai? Nereikia užmiršti ir to, kad nors rinkimus į Lenkijos Seimą laimėjo kairiosios jėgos, jos ir ten, ir vyriausybėje neturi absoliučios daugumos, o teisingumui ir teisėtumui ypač reikšmingą politinių jėgų balansą palaiko prezidentas L. Walęsa, į tą postą iškeltas dešiniųjų jėgų...

Vienok politinių jėgų balansas pats savaime dar neužtikrina civilizuoto socialinės sistemos balanso. Formalizmas, nelankstumas, polinkis į elitiškumą ir hierarchinę valdymo sistemą, pareigų gradaciją - yra ne vien iš sovietinės mėsmalės ištrūkusių valstybių požymis. Tos ydos nesvetimos ir senas demokratines tradicijas turinčioms šalims. Ne vien sovietinę duoną valgydamas užaugęs tautietis iš Kaliningrado reikalauja, kad į vadovaujančius postus būtų renkami žmonės, moką įtikti viršininkams. Siekimas pilno žemesniųjų struktūrų pavaldumo aukštesniosioms, vadovaujančių asmenų noras imtis aukščiausio teisėjo ir patarėjo (jei ne - nurodinėtojo) vaidmens būdingas ir kai kurioms Vakarų lietuvių organizacijoms. Ne veltui J. Kojelis (JAV) atkreipė dėmesį į tai, jog visokie garbėtroškos turi nuostatų: tegul nieko nebūna, negu kad kitas padarys geriau, negu aš! Įsitikinimas, jog bet koks judėjimas, veikla, pasikeitimai vyksta tik "viršūnėmis" paskatinus ir nutarus, persmelkia tiek Vakarų, tiek Rytų nomenklatūrininkus, tiek į jų įtaką patekusius eilinius piliečius, nepriklausomai nuo nomenklatūros "kilmės" - ar ji valdiška, ar visuomeniška, t. y. politinės ar visuomeninės, kultūrinės organizacijos aparatas.

Klausantis autoritarinio "valdymo" mėgėjų skundų, jog žmonės esą pasyvūs, nieko nenorį dirbti, nevalia prisimeni anekdotą: vienas mokslininkas iš pradžių nutraukė blusai kojeles, o paskui pasodino ją ant stalo krašto ir sukomandavo: "šok!" Blusa, aišku, nė krust! Ir tada mokslininkas skelbia išvadą: "Kai blusai nutraukiamos kojos, blusa apkursta".

Taip ir su žmonėmis: jei jų gyvenimą, mintis, iniciatyvas ima riboti viršininkų-pavaldinių hierarchinės taisyklės, jei vadovai, vadukai (deputatai...) ir jų palyda pasisavina teisę į galvojimą, kalbėjimą, atstovavimą ir sprendimus - tai piliečiai apkursta, kaip toji blusa. Tai yra juos apima ir fizinis, ir moralinis sąstingis ir abejingumas vadinamiesiems "viršūnėlių žaidimams". O juk svarbiausias visų organizacijų uždavinys - įtraukti į savo veiklą kuo daugiau žmonių, daryti viską, kad visuomenė neapsnūstų, gyventų kupina troškimų ir didžių tikslų siekimu. Be to neįmanomas judėjimas.

Iš sovietinės biurokratijos nepriklausomybės laikų lietuviškoji vykusiai perėmė nuostatą, jog norint kilti tarnyboje ir būti mėgstamam, reikia būti kukliam ir nekristi į akis. Iš tikrųjų toks "susikuklinimas" leidžia nomenklatūrai pasislėpti už kitų nugarų, pasisavinti svetimus darbus, iniciatyvas, atradimus bei išvengti asmeninės atsakomybės patalogiškos nekompetencijos atvejais. Tai - "sovietinės civilizacijos" požymis.

O antra vertus, nors kiek ir pavėluotai, Lietuvą pasiekė didžiojo ispanų poeto ir filosofo M. de Unamuno raginimas: "Sutikęs meluojantį, rėžk tiesiai: melagis! Ir pirmyn! O jei sutiktum nesąmones šnekantį, kurio klausosi išsižiojusi minia, šūktelėk: bukagalviai! Ir pirmyn! Visada pirmyn!"

O tada - nors šalulai, nors lapatai - kad tik arčiau civilizacijos, kad tik - į Europą?!

Jūratė Laučiūtė
Sankt Peterburgas, Rusija

Jūra ir Lietuva

Rašytojo pastabos

Kur antras maišiukas aukso

3. Norint avį kirpti, nebūtina ją pjauti

Šią škotų patarlę viešai ir ne sykį pakartojo Antanas Anilionis, Lietuvos jūrų laivininkystės viršininkas, dabartinis jos prezidentas, anų (1989-1990) metų disputuose, kai siautėjo įvairiausi veikėjai, griaudami kolūkių ir įmonių struktūras neva Nepriklausomybės labui. Buvo ir laivininkystei grasinama susidorojimu, atseit, pertvarkymu bei vadovybės pašalinimu, kaip anksčiau būtų sakę, "ideologiniu pastiprinimu"... Antai žvejai pritrūko atkaklumo, pasileido pasroviui ir, kas mėnesį keisdami vadovus, atsidūrė ant bedugnės ribos, - skolingi savo buvusiems darbuotojams ir valstybei milijonus, laivai gi rūdija uoste...

Jūrų laivininkystė tvirtai atsistojo ant kojų, susicementavo, įsigijo savarankiškumo ir energijos, sutvirtėjo atskiri padaliniai. Laivininkystės vadovu liko Antanas Anilionis, prieš ketvirtį šimtmečio atkeliavęs iš Balanėlės kaimo Pakruojo rajone, vedamas tos pačios traukos jūrai, darbavęsis žveju ir matrosu, vėliau baigęs aukštuosius mokslus. Anuomet (1973) literatūriniame žurnale "Pergalė" jam paskyriau apybraižą "Antanui reikia laivo". Šįsyk neiškęsiu nepacitavęs fragmento iš savo knygos "Jūrų kapitonai" (Vilnius, 1989).

"Stovime ant tiltelio sparno ir traukiame į plaučius šaltą Baltijos vėją, kuris Antanui kvepia kaimiška duona ir miežių alumi, man - mėlynu rašalu ir senojo Vilniaus gatvelėmis, kurių niekad nemainyčiau į jokią Veneciją. Kiekvienas turime kažką sava ir kažką bendra. Namus turime, stropiai kūrenamą namų židinį ir turime jūrą. Ji yra visų, neatimsi iš kaimyno, tačiau ne visiems ji vienoda...

Antanas bocmano komandoje turi ketvirtą vyrų. Kol įgulos dauguma svečiavosi Italijos ir Gibraltaro uostuose, bocmanas Aloyzas Vasiliauskas su jūreiviais Slaviku, Igoriuku, Leonu ir Vladimiru dažė ir perdažinėjo laivą... Laivą nudažyti iš vidaus ir išorės - ko ne tas pat, kas nudažyti penkių aukštų namą ir daugiau, - kad neėstų jūros druska, rūdys ir kad tropikų vabzdžiai negraužtų.

- Antanai, - kreipiasi bocmanas, - gal šitokia salotų spalva triumų viršų? O škafutą (antrasis denis - *ELR*) dramblio kaulo spalva?

- Salotos gerai, - sako Antanas ir juokiasi, - greit pavasaris, pravers, o škafutą reikia baltai, supratai, labai baltai.

- Jeigu vešime vėl chemikalus arba anglį...

- Vėl dažysime, - nukerta Antanas. - Laivas turi būti švarus, tu žinai ne blogiau už mane.

Jis čia šeimininkas. Vyresnysis šturmanas... Žeimelio statybininko Antano sūnus Antanas ir jūroje elgiasi kaip statybininkas...

...Norėčiau kada susitikti Antaną Anilionį, kai jis bus kapitonas, - tada mudu galėsime susėsti kur nors prie staliuko namuose arba kavinėje... prisiminti vaikystę ir mokyklą, mokytojus ir draugus...

Netrukus mažasis Antanukas pakimba ant kaklo didžiajam Antanui. Valentina stovi šalia, didelėmis mėlynomis akimis stebi savuosius Antanus, man užspaudžia gerklę, negaliu nieko pasakyti, nors labai norėčiau... Į laivą atėjo namų židinio šiluma, kuri palaikys jūreivio dvasią per didžiausias audras... Ir mūsų namuose laukia, ir mes pasiilgome savojo židinio šilumos... Antanas koridoriumi eina pasilenkęs, jis vos pasiekia mažojo Antano ištiestą rankutę, o mažasis ginasi, kad jis su tėveliu irgi "eis į reisą"... Vieną gražią dieną atvažiuos nuo Žeimelio senukas Antanas ir pasitiks jūra kvepiančius kapitonus - sūnų ir vaikaitį, nusipelnusius ne mažesnės pagarbos negu žymieji statybininkai Žeimelyje ir toli už jo."

Neseniai sužinojau, kad "mažasis Antanukas" jau baigė laivavedybos akademiją ir tęsia mokslus, reikalingus dabarčiai.

Klaipėdos uoste darosi ankšta, tik laivams už jūros vartų vis labiau erdvu. Lietuva turi beveik 100 kilometrų jūros ruožą, per jį visos mūsų upės neša savo vandenis į Vakarus; uostas tiktai vienas - Klaipėda, kur sutelpa saviškiai ir svečiai. Vien per šių metų pirmąjį pusmetį prie krantinės švartavosi 672 laivai, savų vos 50.

Susikūrė Klaipėdos uosto jūros krovinių kompanija KLASCO, jai vadovauti apsiėmė buvęs miesto meras Benediktas Petrauskas, perėmęs generalinio direktoriaus postą iš seno mano bičiulio kapitono Sigito Šilerio, išvykusio diplomato darbui į Kaliningradą.

Per Klaipėdos uostą keliauja daug krovinių iš Rytų į Vakarus. Iš 7,3 milijono tonų, pernai pakrautų KLASCO, tik 16 procentų atiteko Lietuvai. Šiemet apyvarta dar labiau padidėjo, per pusmetį KLASCO apdorojo krovinių dvigubai daugiau nei per ištisus metus pernai. Technika ir žmonės jau nusipelnė verslininkų vertingo pripažinimo.

Numatomi akvatorijos gilinimo ligi 14 metrų darbai, pirminiams tyrinėjimas lėšų skyrė Belgijos ir Olandijos vyriausybės. Uostas taps universalesnis, galės priiminėti didelio tonažo laivus, keliaujančius tranzitu iš Afrikos, Azijos bei Amerikos žemynų.

Šiuolaikinis modernus statinys yra keltų prieplauka, nuo seno pavadinta Mukranas-Klaipėda. Didelę patirtį turintis kolektyvas, vadovaujamas nuo įsikūrimo pradžios Vytauto Vaičekausko, pasiruošę priimti vis didesnius keleivių ir mašinų bei krovinių srautus. Be Mukrano (Riugeno saloje, Vokietijoje), keltai "Kaunas" ir "Vilnius" per savaitę atgabena ir išveža į Kylį 600 keleivių, planuojamos nuolatinės linijos į Švediją. Kol kas tarp Klaipėdos ir Švedijos Ohuso uostų plaukioja motorlaivis "Šiauliai".

Europos Sąjungą domina Baltijos valstybių koridorius, einantis per Klaipėdą. Turint galvoje, kad Europos Sąjungos šalys dar prieš penkerius metus 95% eksporto išgabeno laivais, jūrų transportui atsiveria vis platesnės perspektyvos.

Lietuvos jūrų laivininkystės prezidentas Antanas Anilionis pažymi, jog Baltijos baseine jų organizacija yra perspektyvi. Gaunama nemažai pasiūlymų papildyti mūsų laivyną... Pabuvojęs šešių savaičių kursuose Norvegijos jūrų akademijoje A. Anilionis parsivežė jūrų verslo ir vadybos, biudžeto, finansų tvarkymo, brokerių, laivų nuomojimo veiklos naujausią patyrimo įspūdžių. Prezidentas įsitikinęs, jog laivininkystės ateitį nulems privatizavimas ir įstatinio kapitalo didinimas. Lietuvos jūrų laivininkystė turėtų tapti akcine valstybine įmone. Veiklos perspektyvos nuolat plečiasi ir stiprėja.

Tėvynė turi vilčių sulaukti saviškių su antru maišiuku aukso.

Ignas Pikturna

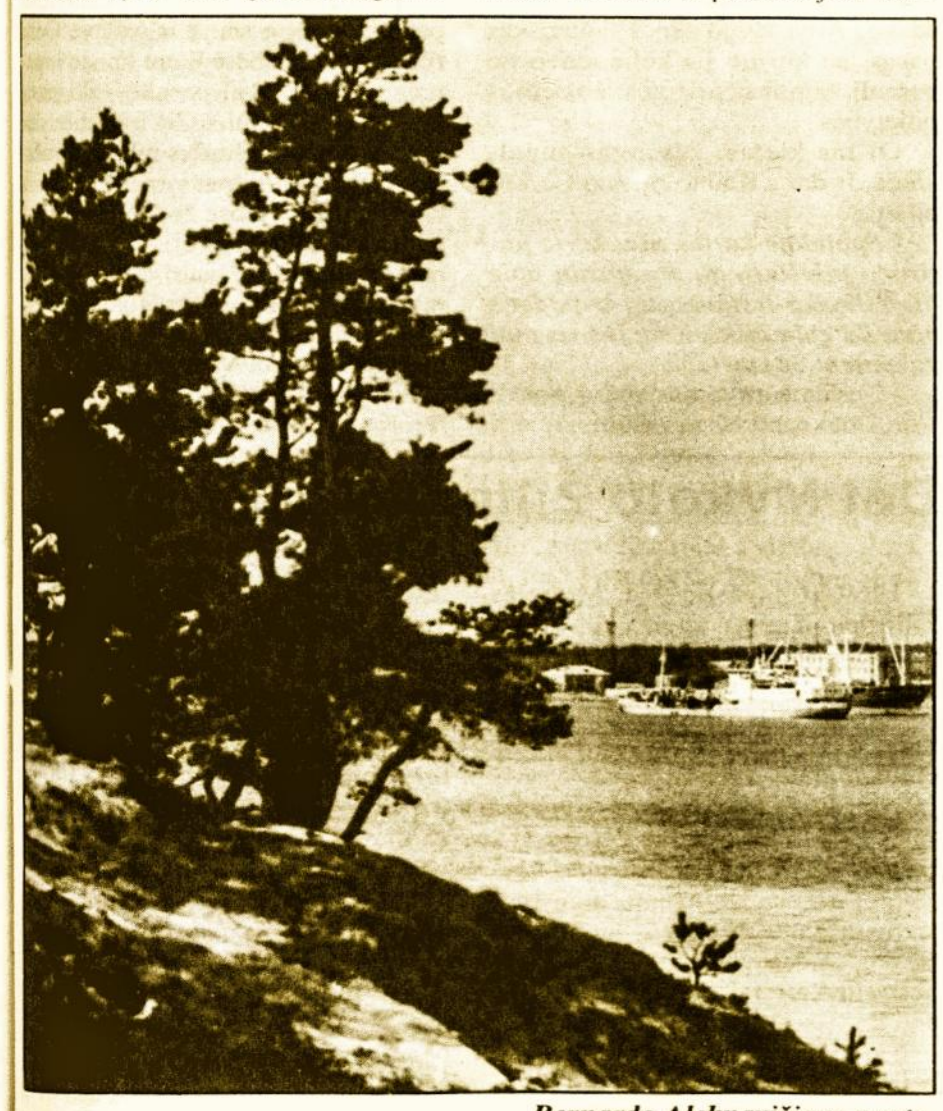

Bernardo Aleknavičiaus nuotr.

Lietuvos savanoris - į Afriką

Pirmasis Jungtinių Tautų savanorių programos specialistas iš Lietuvos ir Baltijos valstybių profesorius V. Stragys vieneriems metams išvyko dirbti inžinerinės statybos dėstytoju - mokslininu darbuotoju į Asmaros universitetą Eritrėjoje (Afrika). Apie tai buvo pranešta surengtoje spaudos konferencijoje JTO atstovybėje Vilniuje, pranešė ELTA.

54 metų V. Stragys nuo pat Vilniaus inžinerinio statybos instituto (dabar Technikos universiteto) įsikūrimo dėsto inžinerinę geologiją bei geotechniką. Yra paskelbęs daugiau kaip 40 mokslinių darbų kelių statybinių medžiagų ir geotechnikos srityse.

"Mes didžiuojamės, kad Lietuvos kariai tarnauja Kroatijoje, o dabar Lietuva prisideda prie šalių, kurios siunčia savo atstovus į mažiau išsivysčiusias šalis", - pasakė Jungtinių Tautų Organizacijos atstovas Lietuvoje J. Lisneris. Jis pabrėžė, kad įsitraukti į šią programą lietuviai buvo skatinami jau metus, ir tik dabar šis savanoris prisidėjo prie daugiau kaip 2000 specialistų iš 100 valstybių būrio.

Ir laisvės varpas gaus iš naujo

(Dar du poetai zanavykai grįžo Lietuvon)

Neseniai nenuilstamos Vilniaus zanavykų bendrijos rūpesčiu į Lietuvą grįžo dar du tėviškėnai, du zanavykai Pranai - Lembertas ir Pusdešris. Ir jeigu pirmasis buvo šiek tiek žinomas, dar 1935 m. Biržuose išleista eilių knyga "Saulėtekiai", jį mini "Lietuvių rašytojų sąvadas", keletą sakinių skiria neseniai išėjusi "Lietuvių egzodo literatūra", tai 20 metų jaunesnio sintautiškio Prano Pusdešrio oficialioji Lietuva lig šiol, berods, visiškai neminėjo. Nors visa Lietuva seniai dainuoja dainą "Sugrįžki jaunyste, alyvom sužydėk", pradėdama ją, tiesa, nuo antrojo posmo: "Pamilo dobilas raudonas/ Laukų baltą ramunę". Iš tikrųjų ji prasideda:

Laukuose dobilas pavargęs,
Laukuose rasos tviska,
Medus ir meilė lapais varva,
Medus ir meilė - viskas.

Lygiai kaip visa Lietuva dainavo ir dainuoja:

Tau sesute, puikios gėlės,
Man gi kardas prie šalies,
Tau akis plaus ašarėlės,
Man gaisrai akis nušvies.

Abiejų šių dainų kūrėja buvo laikoma liaudis. Tuo metu, kad pirmosios autorius buvo Pranas Pusdešris, o antrosios - Pranas Lembertas (iki 1940 m. P. Lemberis). Abu zanavykai, abu nuo Šakių. Beje, P. Pusdešris savo dainą sukūrė, būdamas Vilkaviškio kunigų seminarijos klierikas. Neramus mūsų šimtmetis, dvi okupacijos išskyrė juos su Tėvyne, su savo skaitytojais, nubloškė Praną Lembertą į JAV, o Praną Pusdešrį - į tolimąją Australiją.

Tiesa, poetai jie buvo gana skirtingi. Jeigu P. Lembertas, pasak B. Railos, "savo kilme zanavykas, tobulai asimiliuotas biržėnas" (jis beveik 20 metų dirbo Biržų notaru), rašė, nesižvalgydamas į aplinkui vyraujančias kryptis bei madas, savuoju progresu per daug nesirūpindamas, tiktai klausydamas pirminio savo širdies polinkio (taip jį apibūdina "Lietuvių ezodo literatūra"), tai P. Pusdešris - sudėtingesnės, modernistinės krypties poetas, nevengiantis įmantresnių poetinių konstrukcijų, eilėdaros, metaforų.

Jau paskaičius pirmuosius P. Pusdešrio eilėraščius, supranti, kad prieš tave rimtas, originalus, giliai mąstantis ir aplinką jaučiantis poetas. Apie savo kūrybą, pasak žmonos, jis kalbėjo: "Kūrybą įkvepiančių mūzų aš nepažįstu. Man užtenka Dievo, Tėvynės ir aplinkos. Mano brangenybių gradacijoje - Dievas, Lietuva, Žmona ir t. t. Ypač Tėvynei - vergijoje kenčiančiai Lietuvai - esu įpareigotas, savanoris ir partizanas kaip kiekvienas nuoširdžiai Ją mylintis lietuvis, kuris visur ir visada, visais turimais talentais, ginklais ir pačiu savimi Ją užstos. Toks aš esu".

O P. Lembertas savo poetinį credo apibūdina taip: "Visatos Kūrėjas yra davęs žmogui visišką laisvę. Net dangų ir pragarą leido pačiam sukurti! Kas myli meną - pragaro nesukurs... Meną laikau vienu iš ryškiausiųjų dangiškųjų apraiškų".

Štai kaip tiedu zanavykai rašo apie tą pačią Tėvynę.

Bet tikim mes, brangi Tėvyne,
Iš miško brolių švento kraujo
Sušvis saulutė vėl auksinė
Ir laisvės varpas gaus iš naujo.
(P. Lembertas. "Šventa žemė")

Lietuva, kai žvelgiu į Tave iš
eukaliptų pavėsio,
Atrodai Tu maža - kaip deimantas
penkių karatų,
Tavęs nevertina tautų pirkliai.
Gelmių narai
Nesileis į kraujo Baltiją Tavęs
iškelti
(P. Pusdešris. "Baltos lankos juodos avys")

Tėviškėnų pastangomis Lietuvoje šiemet išleistos jų knygos. Abi jos pomirtinės (P. Lembertas mirė Santa Monikoje, 1967 m., tik ką atšventęs 70-ąjį gimtadienį), P. Pusdešris - Australijoje, Adelaidėje, 1901 m., eidamas 65-uosius), abi gana talpios, puikiai pristatančios talentingą abiejų zanavykų poetinę kūrybą. (P. Pusdešris rašė ir scenos kūrinius.)

Tos knygos - tai Prano Lemberto "Tėvynės drobės", kurią poeto žmonos Monikos ir sūnaus Viliaus paremta, išleido Rašytojų sąjungos leidykla, ir Prano Pusdešrio "Eukalipto pavėsyje", kurion surinkti jo eilėraščiai ir drama "Vardan Dievo". Ją, žmonos Saulenės paruoštą ir G. Butkaus redaguotą, 3000 egz. tiražu atspausdino "Spindulys".

Rašytojų sąjunga, jos leidykla ir Vilniaus Zanavykų bendrija neseniai surengė "Egzodo literatūros vakarą", kurio metu skaitytojams be abiejų poetų rinktinių pristatyti ir bene trečioji tėvynėje išleista B. Railos knyga "Kuo alsavom", o taip pat B. Stundžios sudarytas nuotykių apybraižų rinkinys "Septyniose jūrose". Ta proga Vilniaus "Atžalyno" knygyną susirinkę knygos mylėtojai vakarą pradėjo populiaria daina "Sugrįžki, jaunyste, alyvom sužydėk", kurią P. Pusdešris prisipažįsta parašęs, sekdamas populiaraus vokiško valsiuko motyvais.

Paskui knygas pristatinėjo rašytojas Vyt. Girdzijauskas, nenuilstantis Vilniaus Zanavykų bendrijos pirmininkas Alb. Vaičiūnas, kurio rūpesčiu Lietuvai vienas po kito grąžinami įžymieji Zanavykijos žmonės. Dar kalbėjo buvusi Lietuvių kalbos ir literatūros instituto darbuotoja, tautosakos tyrinėtoja B. Kazlauskienė, kiti vakaro dalyviai. Kalbėjo, nagrinėjo pristatomas knygas, džiaugėsi, kad vis nauji ir nauji vardai užima vietą lietuvių literatūroje. Nacionalinės filharmonijos solistas D. Sadauskas dainavo dainas, sukurtas poeto P. Lemberto žodžiais. Pasirodo, kad ne tik S. Graužinis, sukūręs garsiąją "Tau sesute, puikios gėlės", bet dar 14 kompozitorių susižavėjo P. Lemberto, pagal profesiją - notaro, o širdimi - subtilaus menininko, dainingais posmais.

Petras Keidošius

Tautietės dovana Zanavykų muziejui

1944 m. spalio pradžioje rusų-vokiečių frontas, apie tris mėnesius prastovėjęs Šakių apylinkėse, pajudėjo toliau į vakarus. Antanina Kasparevičienė, susikrovusi būtiniausius daiktus, neužmiršusi savo rankdarbių, kartu su šeima traukėsi nuo raudonųjų. Pasibaigus karui, po ilgų klaidžiojimų pabėgėlių stovyklose ji atsidūrė Jungtinėse Amerikos Valstijose. Tėvynės Lietuvos meilė ten neužgeso. Ji visada didžiuodavosi savo atsivežtais iš Lietuvos ir per karo negandas išsaugotais daiktais, juos rodydavo pažįstamiems. Ir Amerikoj ji siuvinėjo, mezgė, audė tautiniais raštais išpuoštas drobes, įvairius mezginius.

Lietuvai tapus nepriklausoma, Antanina Kasperavičienė atskubėjo į gimtinę. Deja, jaunystės takai jau užžėlę, o namai sunaikinti. Ji užsuko į Zanavykų muziejų Šakiuose ir pasigrožėjo sukrauptais eksponatais, su meile prižiūrimais nuoširdžių muziejaus darbuotojų. Ilgai stovėjo prie stendų, vaizduojančių seną zanavykų sodybą, tremtį, tremtinių kančias, netektį. Praėjus kiek laiko muziejaus direktorę Bronę Sakalauskienę nustebino siuntinys iš JAV. Jame rado dovanų muziejui - iš Lietuvos į Ameriką Antaninos Kasperavičienės išsivežtų tautiniais raštais išpuoštų audimų, mezginių, buvo ir zanavykės tautiniai rūbai, įvairios išsiuvinėtos servetėlės, tautiniais rūbais išpuošta lėlė ir kita. Tie daiktai dabar eksponuojami muziejuje.

Kęstutis Balčiūnas

Kvėdarna

Kur jūs namučiai, kur namai?..

Pokalbis Tremtinių grįžimo fonde

Jeigu jūs kada kokiu nors reikalu užeisite į Tremtinių grįžimo fondo būstinę, esančią Vilniuje, A. Jakšto gatvėje, 117 kabinete, iki dešimtos valandos ryto, yra vilčių pasikalbėti šiek tiek ramėliau su valdybos pirmininku Vytautu Cinausku. Vėliau prasideda priėmimo valandos, kai durys neužsidaro, regis, nė minutę. Sunku įsivaizduoti ir protu aprėpti, kiek ir kokių likimų čia tenka išgirsti per dieną, savaitę, mėnesį... Kalbėdamasi su Vytautu Cinausku patyriau, kokiais rūpesčiais ir kokiomis mintimis gyvena šis poetiškos prigimties, bet gana tragiškos lemties žmogus. Kaip vėliau patsai Vytautas prisipažins: eilės esančios visuomeninio, ne lyrinio romantinio atspalvio. Tai vis 1941 metų atšvaitai, vienaip ar kitaip plykstelintys baltame popieriaus lape. Tyliu, regis, jokios nuoskaudos, tuo labiau pagiežos nejaučiančiu balsu Vytautas Cinauskas daugiau kalbėjo apie kitų tremtinių, ne savo ar savo tėvų šeimos nueitus kelius per Sibiro taigos kirtavietes, per Tolimųjų Rytų anglių kasyklas... Šiandien jį, ko gero, labiausiai jaudina vienas vienintelis klausimas: kiek Lietuvos žmonių, išblaškytų po neaprėpiamus dabartinės Rusijos plotus, jaučia atgimstančios Tėvynės pulsą, kiek iš jų norėtų grįžti į Lietuvą, kiek tarp jų lietuvių, kitų tautybių žmonių, iki karo ir po karo nuoširdžiai dirbusių Lietuvos labui, kol buvo ištremti, išmesti iš savo namų, kiek tarp tų kelintos kartos žmonių, kildinančių save iš Lietuvos, turi ką nors bendra su Lietuva, ar Lietuva jiems viso labo tik skaidrus miražas...

- Visa bėda ir yra, kad mes iki šiol tiksliai nė nežinome, kiek žmonių ir iš kur norėtų sugrįžti, - sako Vytautas Cinauskas. - O svarbiausia, nežinome, kokio amžiaus ir kokios sveikatos žmonių. Mėginame šį tą daryti. Siunčiame savo žmones į tremties vietas, kad sukauptų šiokių tokių žinių. Štai tik vienos tokios išvykos vadovo ataskaita. Rimvydas Racėnas kartu su buvusiais dviem tremtiniais buvo išvykęs dvi savaites į Komių respubliką. Aplankė Vyčegdos upės rajone 1941 metais ištremtus žmones iš Lietuvos.

Skaitome ataskaitą: 99 procentai tremtinių liko todėl, kad sukūrė mišrias šeimas. Gal ir grįžtų, jei liktų kuris našlys ar našlė. Vaikai visų tremtinių beveik ištisai trisdešimtmečiai, taip pat sukūrę mišrias šeimas. Nė vienas vaikas ar vaikaitis nekalba lietuviškai. Buitis lyg ir sutvarkyta, deja, lietuviškos dvasios namuose nė kvapo, visi ganėtinai surusėję. Į Lietuvą žiūri turisto akimis. Jokių jausmų Lietuvai nejaučia. Rimvydas Racėnas ir jo bendrakeleiviai pateikė ir kai kurių statistikos duomenų apie Syktyvkare ir Vyšegdos upės rajone gyvenančius lietuvius ir jų palikuonius. Štai Antanas J. - 1941 metais jam buvo keturiolika. Iki šiol gerai kalba lietuviškai. Žmona rusė, apie Lietuvą nieko girdėti nenori. Sūnus lietuviškai nesupranta, Lietuvai jokių sentimentų nejaučia. Antano brolis Vytautas ištremtas vienerių metukų. Lietuviškai kalba gerai, nors žmona rusė, vaikų vardai taip pat rusiški, lietuviškai kalbėti nemoka, nors Lietuvoje esama giminių. Sūnaus žmona taip pat rusė... O štai viena pora, Komių krašte atsidūrusi 1941 metais dar vaikystėje, ten užaugusi, dabar jau pati užauginusi savo vaikus, mėgino grįžti į Lietuvą, bet, giminių nepripažinta, nepriimta, neparemta, nepajėgė užgniaužti nuoskaudos ir atsisakė lietuvybės galutinai. Kaip užrašyta anketoje, "lietuvių kalbą atsisakyta vartoti šeimoje demonstratyviai 1958 metais"... Tokių nuskriaustų, įžeistų, deja, ne vienas, kaip ne vienas ir toks, ties kurio pavarde parašyta: "norėtų gyventi Lietuvoje". Čia derėtų priminti, jog tarp trisdešimt aštuonių 1941 metų tremtinių pavardžių, esama ir nelietuviškų pavardžių. Tarp jų yra ir rusų, ir žydų, ir vokiečių...

- Jūs teisingai pasakėte, nes trėmė viršūnę, o atsiliepė šaknims. Ir šiandien mes turime daug ir atkakliai aiškintis įvairiuose kabinetuose, kad, sakysim, žydukė, per stebuklą išsigelbėjusi iš Kauno geto, globota lietuvių ir su jais ištremta, pabėgusi, keitusi pavardes, kad tik išliktų, šiandien negali gauti Lietuvos pilietybės, nes nelikę jokių dokumentų, kad jos tėvas ar motina buvo... lietuviai. Tai yra neįsivaizduojami kryžiaus keliai! Bet mes vis tiek šį tą darome ir šį tą padarome. Kad ir sunkiai, kad ir per didžiausius vargus. Man tiesiog keista, kaip Lietuvos valstybė stumia šalin savo žmones, išsigalvodama fantastiškiausių dalykų, kad tik tremtiniui atmuštų bet kokį norą grįžti į Tėvynę. Man rodos, privalu žiūrėti ne įstatymo raidės, bet žmogaus.

Tremtinių grįžimo fondas, deja, ne toks turtingas kaip galėtų pasirodyti iš pirmo žvilgsnio (pirmoji auka buvo 2 106 USD - Brazilijos lietuvių; vėliau parėmė atskiri žmonės - JAV gyvenantys Julia ir Emilis Sinkiai, Albinas Markevičius iš Santa Monicos. Pastarojo parama ypač vertinga ir kaip juristo. Daug čia nusipelnęs ir Kazys Saja. Šiuo metu Fondas yra sukaupęs apie šešetą tūkstančių USD.)

- Tai greitoji pagalba, o ne fondas, - pajuokauja Vytautas Cinauskas. - Bet turime gerų talkininkų, tad šiek tiek judame į priekį. Norėtume iki 1996 metų birželio 14 dienos atidaryti savotiškus namus, kur žmogus ramiai galėtų sau gyventi saulėlydžio dienomis. Čia turėtų įsikurti gal aštuonios, gal devynios dešimtys vienišų sutuoktinių ir našlių, sugrįžusių pagaliau namo. Mes ieškome tokio projekto, kuris nebūtų panašus į danų ar švedų, vokiečių ar anglų. Tai turi būti lietuviški globos namai, tokie, prie kurių mūsų žmogus yra ar buvo pripratęs. Dabar deriname projektus, kaupiame pinigus, tad ir visų geros valios žmonių, kurie turi atliekamą centą, nesidrovime paprašyti paaukoti mūsų Fondo labui. Jūsų aukos priimamos Vilniaus valstybiniame komerciniame banke (kodas 260101596, litais sąskaitos Nr. 700861, valiuta Nr. 07040274). Mūsų adresas: A. Jakšto 9-117, Vilnius 2600. Rašykite, siūlykite, tarkitės.

Mes dažniausiai kalbame apie tremtinius, atsidūrusius Rytuose. Tačiau tai nereiškia, kad mes atsiribojame nuo tremtinių Vakaruose, - pažymėjo V. Cinauskas. - Turime minčių, kad tame mums kol kas penkiasdešimčiai metų (nesuprantu, kodėl tokiam laikui tik) sostinės pašonėje išnuomotame plote, kur manome pastatyti per pusantro tūkstančio kvadratinių metrų pastatų, ilgainiui sau būstą senatvėje galėtų susirėsti ir sugrįžusieji iš Vakarų kraštų. Tikiu, kad ir vienų, ir kitų gyvenimo patirtis ne išskirtų, o suartintų ir praskaidrintų senatvės dienas. Manome, čia galėtų lengviau apsiprasti su iš naujo atrasta Lietuva ir jaunesnės kartos, kitokioje demokratinėje aplinkoje užaugę žmonės. Pagaliau gal tai būtų pirmas ir tikras žingsnis, peržengiant mus skiriančią ribą, kai ne tik sakoma, bet ir suvokiama, kad mes - čia, o jūs - ten.

Ir dar. Vytautas Cinauskas mano, kad žmogus, kadaise gyvenęs Lietuvoje, kad ir kokios tautybės, panorėjęs grįžti, turi būti suprastas. Jis turi žinoti kelią, kuriuo reikia eiti, kad nepasiklystų tarp valdininkų spendžiamų spąstų. Kad jam nereikėtų klaidžioti iš vieno kabineto į kitą, iš vieno namo į kitą, iš vieno sostinės krašto į Lietuvos provinciją ir pan.

Mūsų pokalbis, jaučiu, išėjo šiek tiek padrikas, bet svarbiausia, regis, būsiu pasakiusi: yra Žmogus, patyręs tremtį, netektis, geras ir dosnios širdies, kalbantis ramiu, kiek prislopintu balsu, tarsi bijantis, kad kas iš šalies neišgirstų, Žmogus, kuris visada pasirengęs per pusę pasidalinti jūsų, atstumtieji, skausmą ir negandą, rūpestį ir gėlą. Tremtinių grįžimo fondo būstinėje jūsų tikrai neatstums.

Salomėja Čičiškina

P. S. Šį rašinį jau buvau užbaigusi, kai sužinojau, jog rugsėjo 23-24 dienomis turėtų vykti konferencija "Repatriacija iš Baltijos šalių ir į Baltijos šalis", kurioje žadėjo dalyvauti Lietuvos, Latvijos, Estijos, Rusijos, Baltarusijos ir Ukrainos atstovų. Konferencijos tikslas - žmonių, ypač tam tikrų tautybių, migracijos klausimus atskirti nuo politikos. Tuo tarpu Lietuvos Vyriausybė yra numačiusi pustrečių metų programą, kuri turėtų padėti tremtiniams grįžti namo. Tam per metus turėtų būti pastatoma apie šimtas butų, iš dalies apmokamos persikėlimo išlaidos - kelionės bilietas, turto pervežimas, įsikūrimo Lietuvoje pašalpa - nedidelė, 1,5 tūkstančio litų vienam žmogui. Bet čia kalbama tik apie prievarta ištremtuosius. Nors konferencijoje buvo numatyta kalbėti ir apie kitus, kurie dėl vienokių ar kitokių aplinkybių atsidūrė už Lietuvos ribų, bet dabar norėtų grįžti.

GUNNEL TRAVEL SERVICE LTD

Siūlo šias paslaugas:

parūpina bilietus kelionėms lėktuvais, laivais, užsako viešbučius.

Organizuojami skrydžiai iš Londono į Vilnių ir atgal:

pirmadieniais trečiadieniais ir šeštadieniais.
Visi skrydžiai - iš Heathrow.
Bilieto kaina - £285.
Skandinavijos Avia Sistema (SAS)
kasdien (išskyrus sekmadienius) organizuoja skrydžius iš Mančesterio (per Kopenhagą) į Vilnių ir atgal.
Bilieto kaina - £320.

Dėl smulkesnės informacijos kreiptis:

Gunnel Travel Service LTD
Hayling Cottage Stratford St. Mary
Colchester Essex CO7 6JW
Tel (+44-206) 322033
Fax (+44-206) 322352

Užs. 784

"Visa mano gyvenimo prasmė eina į Lietuvą"

Atkelta iš 3 psl.

iššvaistoma. Kuklus, bet savo vertę žinantis žmogus Mykolas Žilinskas tarp jų yra tikras dvasios milžinas. Ir toks jis išlieka iki gyvenimo pabaigos. Štai kartą jam sergant iš Berlyno atvažiuoja p. Gertrūda Rudolf ir atveža peržiūrėti namo remonto sąskaitas. Bambėdamas ir priekaištaudamas jis varto jas sveikesniąja ranka, paskui ima pykti ir numeta šalin. Gertrūda maloniai prašo priimti jas, leisti apmokėti - na, Michael... Jis visai neklauso. O tuokart į palatą ateina jaunas gydytojas ir šypsodamas sako - pone Mykolai, tiek to, aš jūsų vietoje pasirašyčiau. Čia jis jau visai rimtai perpyksta... "Tai tu todėl ir nesi mano vietoj, todėl nieko ir neturi, kad tokias sąskaitas pasirašytum." Čia tai dar nieko, bet jeigu paliestum Lietuvos interesus, ot, tada tai jau laikykis. Tačiau kartais pridera ir diplomatinis taktas, bet tik ne kompromisas. M. Žilinskas buvo jau pagarsėjęs Berlyne, kaip jis pats sakė - esu tarp tūkstančio žinomesniųjų, tai daugelio ambasadų ir konsulatų įvairiomis progomis kviečiamas į priėmimus, rautus ar panašius oficialius renginius. Kviečia ir sovietų konsulatas. Ruošiasi bambėdamas, eina su savo Gertrūda nenoriai, bet labai pasipuošę, nes, deja, reikia, naudinga. O paskui grįžęs rašo mandagų padėkos laišką, jame primindamas 1920 metų SSSR ir Lietuvos sutartį, siūlydamas plėtoti draugiškus santykius tarp šių abiejų valstybių. Įsivaizduoju, kaip to laiško turinį "prarydavo" sovietų diplomatai, ir... nieko, vėl kitąmet - net pakviesdavo. Arba tas jo senas lietuviškas pasas, su kuriuo jis keliaudavo po pasaulį, taip ir nepriėmęs Vokietijos pilietybės.

Oi tas kietas, žavingas suvalkietis. Ir dar - Kauno miesto Garbės pilietis.

- Spaudoje kartas nuo karto pasirodo prieštaringų straipsnių apie M. Žilinsko testamentą, ir padėtis nėra iki galo aiški. Kaip jūs visa tai pakomentuotumėte?

- Testamento temos mūsų pokalbyje labai nenorėčiau plėtoti. Apie jį sukasi daug įvairių, ne visai gražių dalykų. Testamentai yra du, vienas kitą papildantys. Nuorašai saugomi Kultūros ministerijoje ir Kauno M. K. Čiurlionio muziejuje. Pavartykite ir pamatysite, kad dar kartą visas didelis jo palikimas užrašytas Rašytojų sąjungai, Vasario 16-osios gimnazijai, M. K. Čiurlionio muziejui, o seserims ir G. Rudolf - tik maža dalis. Reikėtų jį paskelbti, nes tai svarbus dokumentas. Gal tada aprimtų ir apsišaukėliai pretendentai į jo turtą.

- Šiame pokalbyje ir savo knygoje jūs minite šalia Žilinsko buvusią Gertrūdą Rudolf. Tačiau apie ją tiek mažai tepasakyta...

- O, Gertrūda Rudolf... Tai tikrų tikriausia jo ištikimoji gyvenimo draugė ir palydovė. Gražu būdavo matyti juos abu dauge, o ypač nepamirštamas tas jos kreipinys tokia minkšta Chemnico krašto tarme - Michaeli, tau turbūt jau reikėtų pusryčiauti... Arba štai jis pareina, duryse trakšteli raktas, o ji jau šaukia iš antro aukšto - aš esu čia. Ji ir lietuviškai šiek tiek pramoko, nuolat bendraudama su Mykolo giminėmis ir daugybe svečių. Juk tuose svetinguose namuose Gneiststrasse 10a nuolatos kas nors viešėdavo - tai iš Lietuvos, tai koks pastogės reikalingas išeivis. O ji visad giedra, visad jautri, dėmesinga, maistu, švara, tvarka ir visokiais patogumais besirūpinanti. Tik jos dėka ponas Mykolas galėjo ramiai atsidėti savo verslams ir sumanymams. Už tai mes visi ją mylime, o ji - mūsų kraštą. Žinote, kas buvo M. Žilinsko laidotuvėse, niekuomet nepamirš jos paskutinio atsisveikinimo. Kai jau karstą nuleido į duobę, kunigas R. Mikutavičius pasėmė smėlio saują ir padavė Gertrūdai, o jinai išbėrė jį ant karsto ir paprastai lietuviškai pasakė - iki pasimatymo, Mykolai... Čia ir garbės sargyboje stovintis šaulys nubraukė ašarą - tiek daug kilnaus meilės jausmo buvo tuose keliuose žodžiuose. Tokia ji, ta mūsų ištikimoji Trautė, kaip mes ją maloniai vadiname. Mūsų, nes ir šiemet vėl jos sulauksime Vilniuje ir Kaune, ji dar nė vienų Mykolinių nepraleido, - *baigdamas atsakymus į "EL" klausimus pastebėjo profesorius Vytautas Jakelaitis.*

Dėl Mykolo Žilinsko testamento

1969 m. birželio 9 d. Mykolas Žilinskas išreiškė savo valią testamente:

"<... > Lietuvoje esančią nekilnojamojo turto nuosavybę Abromiškyje, Trakų apskrityje, su jai priklausančiais ežerais Puikinas ir Orys; žemės sklypą kartu su pastatais Seimo gatvėje Nr. 5 (Seimo - Lukšio gatvių kampas Kaune, Lietuvoje) palieku su inventoriumi Lietuvos rašytojų sąjungai - su nuostata, jog nuosavybė galėtų tarnauti lietuvių kalbos ir kultūros ugdymui".

Šio ir kitų testamentų fotokopijos pasiekė Lietuvą po septynių mėnesių nuo M. Žilinsko mirties (1992 02 09). dienos. Kaip "Dienai" pasakė Lietuvos rašytojų sąjungos pirmininkas Vytautas Martinkus (J. Skomskis - "Dievo dovana, kurią po 25 metų keblu atsiimti"; "Diena", 1994 09 14), žinią apie Žilinsko dovaną jis sužinojęs ne iš testamento vykdytojų Ričardo Bačkio Prancūzijoje ir Gertrūdos Rudolf Berlyne, o visai atsitiktinai. Tada buvo kreiptasi į Kultūros ministrą D. Trinkūną, ir tik po trijų mėnesių primygtinai reikalaujant buvo gauta kopija. Delsimo priežastis, anot kultūros ministro, - testamentas ilgai buvo verčiamas iš vokiečių kalbos.

Tačiau dėl tokio ilgo delsimo nebūtų verta liūdėti, jei, rašytojams nieko nežinant apie testamentą, 1989 m. Abromiškių dvaras nebūtų.... parduotas už 21 757 rublius (t.y. 217 litų ir 57 centus). Šiuo metu dvaras turi dar kitą savininką, verslininką iš Elektrėnų, rašo "Diena". Dienraštis teigia, kad naujasis šeimininkas, net neįregistravęs pirkinio, tvarkosi savo valdose - iškeldinęs iš dvaro senąsias įstaigas ir rengiasi steigti savas, "žinoma, nė per patrankos šūvį nepanėšinčias į Mykolo Žilinsko testamente geidautas".

Kol kas Rašytojų sąjungos juristai nėra ėmęsi kokių teisinių priemonių, kad būtų įvykdyta M. Žilinsko testamento valia. Anot Sąjungos pirmininko V. Martinkaus, M. Žilinsko dovana Rašytojų sąjungai labai pravarti, bet yra daugybė slenksčių, trukdysiančių atgauti turtą. "Visuomeninei organizacijai nėra suteikta teisė disponuoti žeme, ežerais. Kas kita dvaro ansamblis. O visu turtu galėtume naudotis, jeigu jį mums valstybė paskirs", teigia Rašytojų sąjungos pirmininkas.

Studijų savaitė Alpių kalnuose

Vieta, kur liepos 31-rugpjūčio 7 dienomis vyko 41-oji Europos lietuviškųjų studijų savaitė, vargu ar savo grožiu pralenkiama. Tai mažas Berwango miestelis Austrijos Tirolyje. Galėjai kopti į nuostabius kalnus, kurių baltose viršūkalnėse kai kur šmėkščiojo sniego ruoželiai, galėjai džiaugtis saulėje boluojančiomis tarpukalnių pievomis, galėjai maudytis žaliu vandeniu tviskančiuose apylinkės ežeruose. Kur kitus rasi tokį grožį ir visus patogumus 4 žvaigždučių viešbuty "Berwanger Hof", kuriame savaitės dalyviai gyveno?! Žinoma, tokios vietos nepigios. Turbūt ir dėl to savaitė nebuvo dalyviais gausi. Bet užtat jie puikiai tarp savęs susigyveno, savaime mezgėsi nuoširdūs santykiai, o savaitės ruošėjos rašytojos Irenos Joerg-Naudžiūnaitės 2 kartus surengtose vaišėse skambėjo ne tik vyno taurės, bet ir šaunios dainos bei juokai.

Aišku, svarbiausia studijų svaičių dalis - paskaitos. Jų buvo 10.

Pirmasis paskaitininkas **Vytautas Bieliauskas**, jau kelintą kartą kalbąs studijų savaitėse, mokslininko ir visuomenininko žvilgsniu nagrinėjo temą "Moralinis vystymasis individuose ir tautose". Peržvelgęs psichologines bei moralines individų vystymosi teorijas, prelegentas aptarė ir dabartinės Lietuvos moralinį vystymąsį. Jis teigė, kad mūsų gyvenime pastebima sumaištis, nes kai kas, pavyzdžiui, negali ar nenori įžvengti skirtumo tarp partizano ir stribo.

Vaidotas Daunys puikiais filosofinės poezijos įvaizdžiais pažvelgė krikščionišku filosofo požiūriu į Maceiną. Tam žvilgsniui atitiko temos pavadinimas "Tikėjimas ir vietovaizdis. A. Maceinos krikščioniškoji akistata", nes pranešimas buvo susietas su reginiu į Bavarijos apylinkes nuo Maceinos kapo.

Trečiasis paskaitininkas **Vincas Natkevičius** pranešime "Didžiųjų vertybių problema mūsų filosofijoje ir literatūros kritikoje" nagrinėjo klausimą, kiek tiesa, gėris ir grožis kaip didžiosios vertybės galioja mūsų grožinėje literatūroje ir filosofijoje. Jis, be kitko, teigė, kad A. Maceina nesilaiko įsigalėjusios pažiūros, jog aukščiau grožio privalo stovėti doros ir tiesos vertybės.

Irena K. Lukoševičienė (iš Kanados) skaitė paskaitą tema "Lietuvos socialinės problemos". Ji kruopščiai ir gyvai pateikė savo mintis ir įspūdžius, kaip dabartinėje Lietuvoje bandoma spręsti sunkias problemas. Pinigų stygius ir tinkamų įstatymų nebuvimas socialinį skurdą daro kone neįveikiamu.

Romualdas Sikorskis, ilgametis finansų ministras, pranešime "Lietuvos ūkio būklė ir raidos perspektyvos" negailestingai atskleidė dabartinės Lietuvos valdžios nesugebėjimą vesti kraštą į ekonominę gerovę.

Petras Lukoševičius pranešime "Lietuvos žemės ūkio problemos" kalbėjo apie sunkią ūkininkų būklę Lietuvos kaime, vildamasis geresnės žemdirbių ateities.

Kun. Jonas Jūraitis skaitė paskaitą "Prie policijos suvestinių versmės..." Jis skaudžiai išgyveno dabartinį Lietuvos moralinį nuopolį. Iš jo negali išvesti filosofijos "viena vertus, antra vertus". Reikia kančios filosofijos, kuri aiškiai skirtų tautos kankinius nuo jų persekiotojų.

Viktorija Daujotytė-Pakerienė paskaitoje "Dvi lietuvių literatūros "Gabijos" klausytojus, kurių daugelis buvo, žinoma, ne lituanistai, supažindino su J. A. Herbačiausko 1907 m. Krokuvoje išleistu lietuvių literatūros almanachu "Gabija" ir daugiausia J. Aisčio-Aleksandriškio, S. Zobarsko ir kitų leistų išeivijoj (Brooklyne) to paties vardo almanachu (1951-1955). Herbačiauskas ir Aistis buvo pristatyti kaip visai priešingos asmenybės: pirmasis - degantis laisve, antrasis - rimtas, susikaupęs. Tokios priešpriešos dvasią esą nesunku pastebėti ir almanachuose.

Alvydas Jokubaitis, pačios jauniausios kartos filosofas, paskaitoje "Lietuvos filosofinė tradicija postmodernizmo akivaizdoje" peržvelgė lietuvių filosofiją nuo jos pradžios iki mūsų dienų, pabrėždamas reikalą jai atgimti metafiziškai. Postmodernizmas atsisakęs visiems priimtinos filosofijos. Tie lietuviai filosofai postmodernistai, kurie ėmėsi politikos, kartais išvirstą agitatoriais.

Paskutinę, dešimtąją, paskaitą skaitė **Darius Kuolys**, ją pavadinęs "Lietuvos švietimas: būklė ir kaitos perspektyvos". Jis ypač atskleidė lietuviškosios vidurinės mokyklos padėtį ir užsimotas jos reformas. Pagrindinė tų reformų mintis - mokymą reikia grįsti universaliomis krikščioniškomis vertybėmis. Tokiai reformai paskaitininkas pritarė. (Beje, iš dalyvių jis susilaukė ir kitokios pažiūros.) Valstybė tokias mokyklas išlaikytų finansiškai, o pasaulėžiūriniu mokymu rūpintųsi tėvų bendruomenės. Tačiau valstybei priklausytų bendra mokyklų priežiūra. Tai vadinamoji kultūrinės autonomijos idėja, tarpukarės Lietuvoj ir išeivijoj atstovauta žymių mūsų katalikų (Šalkauskio, Maceinos).

Literatūros vakare, kurį organizavo **Saulius Kubilius**, dalyvavo **Eglė Juodvalkė** (skaitė novelę), **Vaidotas Daunys** (deklamavo eilėraščius), **Irena Joerg-Naudžiūnaitė** (jos eilėraščius skaitė I. Lukoševičienė) ir **Saulius Kubilius** (deklamavo eilėraščius).

Rytais šv. Mišias aukojo **kun. J. Jūraitis**, sakęs per jas aktualius paskaitų mintimis ataustus pamokslėlius.

Didžiausią savaitės ruošos naštą pakėlė **I. Joerg-Naudžiūnaitė**, šiam tautiečių susibūrimui negailėjusi savų pinigų. Buvo ir daugiau aukotojų (kun. J. Jūraitis, J. Norkaitis, I. ir V. Bieliauskai, I. ir J. Mikailos). Didelė padėka priklauso "Europos lietuvio" redaktoriui Vl. Dargiui, keliolikoje laikraščio numerių spausdinusiam ilgus pranešimus apie studijų savaitę, bei "Draugo" redaktoriams, taip pat pranešinėjusiems apie ją. D. Kuoliui reikia sakyti dėkui už kelionės lėšų išrūpinimą iš Atviros Lietuvos fondo Vilniuje paskaitininkams iš Lietuvos. Ačiū ir Lietuvių fondui Čikagoje, gausiai finansais parėmusiam studijų savaitę.

Ateinančių metų studijų savaitė vyks liepos 30-rugpjūčio 6 dienomis Vasario 16 gimnazijoje, Hüttenfelde. Jos pagrindinė ruošėja - Alina Grinienė. Norintieji savaitėje dalyvauti turi jai rašyti adresu: Frau A. Grinius, 80995 München, Diamantstr. 7.

Vincas Natkevičius

Naujienos iš Muncheno

"EL" redakcija Vilniuje iš Tomo Makaro gavo PLB Müncheno apylinkės valdybos "Žinių" antrą numerį, išleistą rugsėjo mėnesį.

Biuletenyje rašoma apie rugpjūčio mėnesį Münchene apsilankiusį Kauno Jėzuitų šv. Pranciškaus Ksavero bažnyčios chorą, vadovaujamą A. Mišeikio. Chore dainuoja ne tik muzikai, bet ir gydytojai, mokytojai, inžinieriai. Münchene jis giedojo šv. Mišių metu St. Michael ir Burgersaal bažnyčiose. Po pamaldų, koncerto metu choristai atliko pluoštą lietuviškų kūrinių - Č. Sasnausko "Kur bėga Šešupė", lietuvių liaudies dainą "Tris dienas, tris naktis", Vanagaičio "Laisvės varpas"... Vargonavo S. Bielionytė. Giesmininkai koncertavo ir Nürnberge. Klausytojai nuoširdžiai juos priėmė, dėkodami plojo. Müncheno lietuvių parapijos komitetas taip pat padėkojo ir įteikė gėlių.

Kitoje žinutėje "Jaunimo viešnagė" rašoma apie Kauno miesto Šančių parapijos 40 jaunuolių grupę, kartu su kunigu Vyt. Sakavičiumi keliavusiais į Taize bendruomenę Prancūzijoje. Jaunimas visą savaitę ten diskutavo, meldėsi, susitiko su bendraamžiais ir bendraminčiais iš įvairių Europos šalių. Grįždami kauniečiai užsuko į Müncheną, kur viešėjo 3 dienas. Svečius apnakvyndino St. Ludwig parapija. Jaunimas grožėjosi Müncheno senamiesčiu, kalnų keltu kilo į Benedikterwand viršūnes Alpėse, Bad Tolz miestelyje svetingos vokiečių šeimos sodely skanavo bavariškų valgių, maudėsi Starnbergo ežere, aplankė Regensburgo senelių namus, jų koplyčioje dalyvavo šv. Mišiose. Lietuviai buvo maloniai sutikti ir pavalgydinti, po to dalyvavo apžvalginėje ekskursijoje po senąjį Regensburgą. Prie šios viešnagės ypač daug prisidėjo miunchenietės Frau A. von Erhard ir Frau Gorskij, rašoma "Žiniose". Be jų grupe rūpinosi dar apie 15 vokiečių Münchene, Bad Tolze ir Regesnburge.

Biuletenyje yra žinutė "Pagalba Lietuvai". Rašoma, jog iš Müncheno į Lietuvą liepos mėnesį iškeliavo daugiau nei 3 tonos rūbų, avalynės, medikamentų ir kitokių daiktų.

Siunta pasiekė Sausio 13-osios brolią Vilniuje, nedidelė jos dalis - Telšių miesto ligoninę. Šią labdaros siuntą suorganizavo miunchenietė Frau Anneliese von Erhard. Pranešama, kad kitame "Žinių" numeryje skaitytojai apie šią kelionę galės daugiau sužinoti iš fotoreportažo.

"Žiniose" minima ir prieš keletą savaičių seserų vienuolių iš Neumarkto suruošta ir išsiųsta medikamentų siunta Telšių ligoninei. Su ta pačia siunta iš Müncheno į Vilnių pasiųsta ir 40 dėžių Sausio 13-osios brolijai.

Žinutėje "Studentai" rašoma apie du jėzuitų naujokus, atvykusius į Müncheną. Tai klaipėdietis Vaidotas Putrius ir vilnietis Darius Vaisieta. Šiedu klerikai po mėnesio vokiečių kalbos kursų prie Müncheno aukštosios filosofijos mokyklos išvyko į Nürnbergą, kur praleis vienerius metus jėzuitų naujokyne.

Šį mėnesį į Müncheną atvyksta ir kelios studentės, kurios, globojamos seserų vienuolių, tęs medicinos mokslus, prieš kelis metus pradėtus Neumarkte, praneša "Žinios".

Lietuvos pasiuntinybė Bonoje

Gavau Vokietijos teisingumo ministerijos 1994 m. rugpjūčio mėn. 24 d. išleistą žiniaraštį, kuriame pateiktas svetimų valstybių pasiuntinių sąrašas.

"Litauen" - Lietuva randama 79 psl. ir jos raštinės antrašas (Kanzlei der Botschaft der Republik Lituaen) yra Orgelander Str. 108a, telef. 0228/91491-0, telefax 91419-15. Raštinė atidaryta nuo 9 iki 17 val., konsulinis skyrius nuo 10 iki 13 val.

Atspausdintas taip pat pasiuntinybės darbuotojų sąrašas. Jis yra toks: dr. Zenonas Namavičius (ambasadorius nuo 1993 m. birželio 30 d.), dr. Jonas Rudalevičius (patarėjas), dr. Juozas Galginaitis (konsulinis sk. - patarėjas), dr. Vytautas Baršys - II sekr. (Berlyne), Tauras Pajaujis - II sekr., vizų dalis, Algimantas Kundrotas - II sekr., Saulius Genys - attache. Taip pat atspausdinta žmonų vardai ir pavardės, 141 psl. pažymėtos valstybinės šventės (Lietuvos - Vasario 16 d.).

Latvijos pasiuntinybėje dirba penki asmenys, Estijos pasiuntinybės sąraše (su žmonom) minimi aštuoni asmenys.

Kazys Baronas

Sportas

Amerikoje mirė garsiausias lietuvių kilmės tenisininkas

Rugsėjo 19-ąją visos pasaulio žinių agentūros perdavė pranešimus apie garsiausio lietuvių kilmės tenisininko Vito Gerulaičio mirtį. Dieną prieš tai apie 15 val. jis negyvas rastas savo draugo milijonieriaus svečių namuose Sautemptono miestelyje (netoli Niujorko). Vienam geriausių pasaulio tenisininkų liepos 26 d. buvo sukakę 40 metų. Policijos nuomone, mirties priežastis - apsinuodijimas anglies monoksidu, kuris pasklido patalpoje sugedus apšildymo krosnelei.

Vitas Gerulaitis su didžiuoju tenisu atsisveikino 1985-aisiais. Neseniai jis tapo CBS telekomentatoriumi ir naujame vaidmenyje startavo teniso turnyre "U.S. Open". Ten jis dalyvavo ir parodomosiose senjorų dvejetų varžybose.

1977-1982 m. Gerulaitis nuolat būdavo geriausiųjų pasaulio tenisininkų dešimtuke. 1984 m. jis buvo ketvirtoji pasaulio raketė. Per savo karjerą Vitas Gerulaitis laimėjo 27 atsakingus vienetų ir 9 dvejetų turnyrus, per 15 profesionalių sezonų jis yra pelnęs per 2,7 milijono dolerių įvairių premijų. Pranešama, jog aštuntajame dešimtmetyje V. Gerulaitis kurį laiką vartojo kokainą, buvo naktinių klubų lankytojas, o tai, ko gero, sutrumpino jo sportinį kelią. Bet tenisininko talentas, užsispyrimas padėjo grįžti į didįjį sportą.

Vitas taip ir neaplankė gimtosios tėvų žemės. Jo tėvas emigravo iš Lietuvos Antrojo pasaulinio karo metu, lankėsi tėvynėje sovietmečiu. Vito sesuo gimė ir gyvena JAV. Ji taip pat buvo pasaulio teniso elite. Lietuvos tenisininkė Jūratė Mackevičiūtė, dabar gyvenanti Australijoje, yra buvusi Niujorke ir treniravusis pas Gerulaičius.

Teniso profesionalų asociacijos atstovas spaudai K. O'Kifas Vitą Gerulaitį pavadino vienu dvasingiausių visų laikų pasaulio tenisininkų. Jis drauge su kitomis teniso garsenybėmis labdaros tikslais rengdavęs Niujorke prestižinius pietus aukštuomenei, o surinktas lėšas skirdavęs vaikų tenisui. Jis pats mokė vaikus žaisti tenisą. Teniso garsenybė J. McEnroe dar prieš susitikimą su kita žvaigžde M. Changu išgirdo apie savo draugo Vito mirtį. Po parodomojo susitikimo jis tepasakė: "Aš skiriu šią pergalę Vitui..."

Stebuklingos lygiosios

Taip po rungtynių pasakė "Žalgirio-EBSW" treneris B. Zelkevičius, kai jo komanda pirmosiose Europos taurių laimėtojų taurės turnyro rungtynėse savo aikštelėje sužaidė su Olandijos Roterdamo "Feyenoord" klubu 1:1. Olandai dominavo beveik visas rungtynes. 9-ąją žaidimo minutę Henrikas Larsonas pelnė įvartį "Feyenoord". Vilniečių retas atakas olandų gynėjai stabdė be ceremonijų. 86-ąją minutę Darius Maciulevičius įsiveržė į baudos aikštelę, kur buvo pargriautas, tačiau teisėjai nepastebėjo, jog taisyklės pažeistos. Po minutės Maciulevičius vėl grįžo į varžovų baudos aikštelę ir šįkart jau niekas negalėjo nugincyti, kad "Feyenoort" gynėjas grubiai bandė stabdyti priešininką. Buvo paskirtas 11 metrų baudinys. "Žalgirio-EBSW" žaidėjas Andrius Tereškinas spyrė baudinį: olandų vartininkas šoko į dešinį kampą, kamuolys nuskriejo į kairįjį. Rungtynės baigėsi 1:1. Svarbu tai, kad pagaliau iškovotas pirmasis įskaitinis taškas Lietuvos klubams UEFA reitingų lentelėje.

Lietuvos čempionas Jurgis Kairys ruošiasi skrydžiui JAV pirmenybėse

Praėjusią savaitę Lietuvos lakūnas Jurgis Kairys rungtyniavo garsiajame Farnboro (Didžioji Britanija) salone, kur vyko ketvirtasis akrobatinio skraidymo pasaulio taurės varžybų etapas. Lietuvis pasirodė puikiai - iškovojo pirmąją vietą. Bendroje įskaitoje mūsų sportininkas užima antrąją vietą.

Grįžęs iš Didžiosios Britanijos Kairys dalyvavo 24-ajame Lietuvos akrobatinio skraidymo čempionate. Pirmenybėse, pasiskirstę į Tarptautinės aviacijos federacijos pripažintas meistriškumo grupes A, B, C, D, dalyvavo 23 Lietuvos lakūnai. Aukščiausio meistriškumo D grupėje startavo penki lakūnai, tarp jų - Jurgis Kairys. Jam lygių nebuvo. Antrąją vietą užėmė šių metų pasaulio čempionate debiutavusi Onutė Motiejūnaitė (Vilnius), trečiąją - Leonas Jonys. Tapęs Lietuvos čempionu J. Kairys išvyksta dalyvauti JAV pirmenybėse.

Lietuvos irkluotojų viltys pirmauti neišsipildė

Jungtinėse Amerikos Valstijose, Indianapolyje, pasaulio irklavimo čempionate dalyvavo 49 valstybių atstovai. Lietuvos delegacijoje buvo 11 sportininkų, t.y. keturios įgulos. Į finalines rungtynes dėl pirmos-šeštos vietų pateko lietuvių dvivietė su vairininku - vilniečiai Einius Petkus, Juozas Bagdonas ir vairininkas Voldemaras Mačiulskis. Nepaisant visų vilčių, šiemet jie užėmė žemiausiąją šeštąją vietą, kaip ir praėjusiame pasaulio čempionate.

Dvi mūsų moterų įgulos pateko į "mažąjį finalą" ir kovojo dėl 7-12 vietų. Violeta Lastauskaitė ir Violeta Bernotaitė B finale finišavo antrosios ir užėmė galutinę 8-ąją vietą.

Vyrų įgula Darius Raišutis ir Robertas Cirtautas B finale finišavo penkti - bendra 11-oji vieta.

Visi sportininkai gyveno Indianapolio lietuvių šeimose.

Litas ir užsienio valiutos

Lietuvos bankas pagal valiutų kursus vidaus ir pasaulio valiutų rinkose nuo 1994 m. rugsėjo 23 d. nustatė tokius oficialius lito ir užsienio valiutų santykius:

Valiutos pavadinimas	Litai už valiutos vnt.	Valiutos pavadinimas	Litai už valiutos vnt.
Anglijos svarai sterlingų	6.2988	Kazachijos tengės	0.0845
Armėnijos dramai	0.0117	Latvijos latai	7.3394
Australijos doleriai	2.9462	100 Lenkijos zlotų	0.0173
Austrijos šilingai	0.3674	Moldovos lėjos	0.9472
100 Azerbaidžano manatų	0.2500	Norvegijos kronos	0.5897
100 Baltarusijos rublių	0.1034	Olandijos guldenai	2.3073
Belgijos frankai	0.1257	Prancūzijos frankai	0.7562
Čekijos kronos	0.1433	100 Rusijos rublių	0.1643
Danijos kronos	0.6568	SDR	5.8724
ECU	4.9350	Singapūro doleriai	2.7078
Estijos kronos	0.3225	Suomijos markės	0.8127
Ispanijos pesetos	0.0312	Švedijos kronos	0.5358
100 Italijos lirų	0.2562	Šveicarijos frankai	3.1104
Japonijos jenos	0.0408	100 Ukrainos karbovancų	0.0065
Kanados doleriai	2.9798	Vengrijos forintai	0.0372
Kirgizijos somai	0.3810	Vokietijos markės	2.5856

Litus į bazinę valiutą ir bazinę valiutą į litus bankai keičia patvirtintu oficialiu kursu - 4.00 litai už 1 JAV dolerį, imdami ne didesnį nei Lietuvos banko nustatytą atlyginimą už keitimo operacijas. Kitas valiutas bankai perka ir parduoda pačių bankų nustatytomis kainomis.

Europos LIETUVIS

EUROPE'S LITHUANIAN – Lithuanian weekly

REGISTERED AS A NEWSPAPER AT THE POST OFFICE

Printed and published by Lithuanian Association in Gt. Britain and Lithuanian House Ltd., 2 Ladbroke Gardens, London W11 2PT, England

Tel.: 071-727 2470 Fax: 071-792 8456 ISBN 0901941 45X

Prenumeratos kaina metams: Didžiojoje Britanijoje - 40 svarų; Vokietijoje - 100 DM. Lietuvoje - 190 Lt. Visur kitur - 40 sv.

Vienoje skilty įdėto skelbimo kaina 10 sv. (minimumas). Didesni skelbimai atitinkamai brangiau. Už laikraštyje kieno nors spausdinamų skelbimų turinį nei leidėjai, nei redakcija nesiima atsakomybės.

Redaguoja redakcinis kolektyvas. Vyr. redaktorius Vladas Dargis

Redakcija rankraščius taiso ir trumpina savo nuožiūra. Nepanaudoti rankraščiai, jei iš anksto nesusitarta, negrąžinami.

Atspausdinti straipsniai išreiškia autorių, ne redakcijos ir leidėjo nuomonę.

Redaktorius Mindaugas Milieška

Lietuvių Kronika

"EUROPOS LIETUVIS" SPAUSDINAMAS VILNIUJE

Šis "EL" Nr. 39 išsiųstas iš Vilniaus rugsėjo 26 d.

Siųsdami "EL" prenumeratą pažymėkite:

"Europos lietuvio" administracijai, 2 Ladbroke Gardens, London, W11 2PT.

Tel.: 071-727 2470 Faksas: 071-792 8456

******

"EL" redakcijos adresas Vilniuje: **A. Strazdelio 1, Vilnius 2600, Lietuva.**

Tel.: 622 466 Faksas: 614 984. SL 1436. Tiražas 2000 egz.

Spausdina: Poligrafinių paslaugų įmonė, A. Strazdelio 1, Vilnius.

AUKOS SPAUDAI

I. Kirsnys - 7 sv.
M. Zokiene - 10 sv.

Už aukas nuoširdžiai dėkojame.

LONDONE

JUNGTINĖS KARALYSTĖS BALTŲ TARYBOJE

Rugsėjo 13 d. Londone Estų namuose įvyko Baltų Tarybos eilinis posėdis. Jame dalyvavo visų trijų tautybių - lietuvių, latvių, estų - atstovai, gyvenantys Jungtinėje Karalystėje.

Rugsėjo mėnesio posėdyje visuomet perrenkamas Tarybos Prezidiumas. 1994/1995 metams jis bus toks:

Garbės prezidentas - The Rt. Hon. Sir Fredric Bennett.

Garbės viceprezidentas - Mečys Bajorinas.

Tarybos pirmininkė - Nora Morley Fletcher OBE.

Vicepirmininkai - Ivars Svilis, Jaras Alkis.

Kasininkas - Tilt Reigo.

Auditorius - Stasys Kasparas.

Estų ir latvių bendruomenės turi paskirti po vieną viceprezidentą į šį prezidiumą. Jis perims pareigas lapkričio mėnesį.

Baltų Taryba nutarė paminėti Gedulo ir vilties dieną 1995-ųjų birželio 14-ąją. Tuo reikalu tarsis su bažnyčia St. Martin in the Fields Church, Trafalgar Square, London, ten bus surengtos ekumeninės pamaldos "We remember them - Mes atsimename juos".

Svarstyta Tarybą sudarančių bendruomenių nario mokestis. Šiuo metu jis yra 150 svarų metams.

Gana plačiai posėdyje buvo tartasi, kaip atremti rusišką dezinformaciją esą Baltijos valstybės nesilaiko "žmogaus teisių". Platų pranešimą šiuo reikalu padarė Nora Morley-Fletcher.

TAUTOS ŠVENTĖ LONDONE

Rugsėjo 11 dieną, Londono Švento Kazimiero parapija savo šventovėje 11 valandos pamaldomis paminėjo Tautos šventę.

Klebonas Jonas Sakevičius, MIC, aukojo Šv. Mišias už Lietuvą ir jos laisvės kovotojus.

Savo pamoksle klebonas kalbėjo, kaip prieškario metais Lietuva iškilmingai švęsdavo savo Tautos šventę. Jis sakė, jog tikisi, kad šiandien Lietuva ją švenčia garbingai ir iškilmingai, o mes, londoniečiai, esantys šioje šventovėje, jungiamės kartu su jais...

ELI

LONDONO LIETUVIŲ ŠVENTO KAZIMIERO KLUBO METINIS SUSIRINKIMAS

Jis įvyko rugsėjo 18 dieną parapijos menėje, kiek pavėlavus, tam buvo daug įvairių kliūčių...

Susirinkimui pirmininkavo Justas Černis, sekretoriavo klubo sekretorė Frances Senkuvienė.

Išklausyti keli pranešimai. Pirmąjį pateikė klubo valdybos pirmininkas Stasys Kasparas, pastebėjęs, kad jam, kaip žmogui ir valdybos vadovui, nėra ko džiaugtis, kadangi mūsų vyresniojo amžiaus nariai iškeliauja iš šio gyvenimo amžinai. Minutės tyla pagerbti klubo nariai, mirę 1993-1994 metais. Kiti išvyksta į savo gimtinę Lietuvą ten praleisti savo gyvenimo saulėlydį. Todėl mažėja visa klubo veikla. Bet nėra ir ko verkti, sakė S. Kasparas, kiek mūsų yra, dirbame, ir gyvenimas eina pirmyn. Jis padėkojo visiems bendradarbiams, klubo nariams.

Klubo sekretorė Frances Senkuvienė padėkojo nariams už gražų bendrą darbą per pastaruosius metus.

Iš finansinio pranešimo paaiškėjo, kad klubas turėjo pajamų 6647 svarus. Išlaidos: pirkta baro gėrimų už 4326 svarus, barmeno alga, valymas ir visos kitos išlaidos sudarė 1598 svarus. Metinis pelnas 722 svarai. Klubas 1994 metų sausio 31 dieną turėjo savo turto pinigais 23 693 svarus.

Aklamacijos būdu perrinkta senoji valdyba:

Prezidentas - kun. dr. Jonas Sakevičius, MIC;

pirmininkas - Stasys Kasparas;

kasininkas - Zenonas Mockevičius-Mockus;

auditorius - Mykolas Šemeta.

Valdybos nariai - Viktorija Puidokienė, Hilda Piščikienė, Bronė Černienė, Zofija Grupiljonienė. Sekretorė - Frances Senkuvienė.

Diskusijų metu Justas Černis pateikė pasiūlymą klubui per metus kartą surengti savo nariams pobūvį - vakaronę.

Didžiausias ir jausmingas pasiūlymas, svarstytas kelis kartus valdyboje, bet neprieita prie nutarimo - kad nebūtų rūkoma klubo patalpose. Po įvairių pasisakymų šįkart buvo nubalsuota, kad klube nuo šio susirinkimo daugiau neberūkome.

SPORTO IR SOCIALINIO KLUBO FUTBOLAS

Rugsėjo 4 dieną "Lithuanian Victoria" futbolo rinktinė susitiko "Dickie Davies" taurės antrajame ture su "The Gun Magnum" komanda ir laimėjo 9:2.

Rugsėjo 11 dieną "Lithuanian Victoria" susitiko su trečios lygos "Eureka" komanda ir laimėjo 11:2.

"Lithuanian Victoria" žaidžia Hackney-Leyton lygoje 3-joje divizijoje.

BRITŲ-LIETUVIŲ PAGALBOS FONDAS VAIKAMS LIETUVOJE

Pastaruoju metu į Lietuvą išsiųsti tokie siuntiniai:

vienas siuntinys Druskininkų "Saulutės" sanatorijai, vaistai. Vienas vaistų siuntinys Kleinotienei (Vilnius). Trys siuntiniai Litvaitienei (Varėnos rajonas), 10 siuntinių Valkininkų vaikų prieglaudai "Pušelė"; 4 siuntiniai Valkininkų vaikų centrui "Spengla"; 1 siuntinys Jonavos "Caritas"; 6 siuntiniai Valkininkų vaikų globos namams.

Aukas siųsti:
British-Lithuanian Relief Fund for Children in Lithuania, 21 The Oval, London E2 9DT.

LIETUVOS NACIONALINĖS FILHARMONIJOS ORKESTRO PIRMAS KONCERTAS LONDONE

1994 metų spalio 18 dieną Barbican Centre koncertų salėje įvyks Lietuvos nacionalinės filharmonijos orkestro koncertas. Jam vadovaus dirigentas Juozas Domarkas.

Bilietų kainos 22 sv., 15 sv., 12 sv., 9 sv., 6 sv., juos įsigyti galima iš anksto kiekvieną dieną 9 val. , 20 val. bilietų pardavimo kioske Silk Street, įėjime, arba užsisakyti telefonu 071 638 8891, paštu: Barbican Centre Box office, Silk Street, London EC24 8DS.

Koncerto pradžia 19 val. 30 min. Šioje koncertų salėje yra pagrindinė taisyklė: koncertui prasidėjus į salę neleidžiama įeiti iki pertraukos. Tad reikia atvykti laiku.

Barbican Centre yra netoli Liverpool geležinkelio stoties ir taip pat Bank stoties.

ELI

MANČESTERYJE

TAUTOS ŠVENTĖS MINĖJIMAS

Rugpjūčio 10 d. DBLS Mančesterio skyrius lietuvių klube surengė Tautos šventės minėjimą. Jame dalyvavo vietos ir apylinkės tautiečiai ir svečias iš Lietuvos.

Minėjimą pradėjo ir jam vadovavo skyriaus pirmininkas A. Podvoiskis.

Paskaitą skaitė A. Bruzgys. Prelegentas vieną valandą ir dešimt minučių trukusioje kalboje nusakė lietuvių tautos atsiradimą nuo amžių pradžios, jos patirtus vargus, nesėkmes, istorijos sūkuriuose padarytas klaidas, atgautas ir apgintas nepriklausomybes, pasiektą tautos gerovę ir jos ryžtą tobulėti, tęsti viltingą gyvenimą toliau. Paskaita buvo įdomi, priminta mažai žinomų faktų. Įdomu tai, kad prelegentas nenaudojo jokių užrašų - viską pasakė iš atminties, tai retas dalykas.

Meninėje dalyje porą eilėraščių padeklamavo V. Bernatavičius ir A. Podvoiskis.

Minėjimas baigtas sugiedojus Lietuvos himną. Vėliau vyko bendras nuotaikingas pasižmonėjimas.

A. P-kis

Lietuvos Ambasada
Londone

17 ESSEX VILLAS
LONDON W8 7BP

Tel.: 071-938 2481
Fax: 071-938 3329

LIETUVIŲ ŠV. KAZIMIERO BAŽNYČIA LONDONE

21 The Oval, E2 9DT rytinėje Londono centro dalyje.

Įėjimas iš Hackney Road.
Tel. 071 739 8735
Pamaldos sekmadieniais - 9 ir 11 val.

Artimiausia požeminė stotis - Bathnal Green centrine linija.
Autobusai iš miesto centro: 26, 48, 55.

PAMALDOS

Nottinghame - rugsėjo 25 d., 11.15 val., Židinyje.

Wolverhamptone - rugsėjo 25 d., 15 val., Šv. Petre-Pauliuje už Lietuvą.

Manchesteryje - rugsėjo 25 d., 12.30 val.

Gloucesteryje - spalio 1 d., 12 val., Šv. Petre **už Lietuvą** drauge su Stroudo lietuviais.

Bradforde - spalio 2 d., 12.30 val.

Nottinghame - spalio 2 d., 11.15 val., Židinyje.

Eccles - spalio 9 d., 12.15 val.

Nottinghame - spalio 9 d., 11.15 val., Židinyję.

Derbyje - spalio 15 d., 14 val., Bridge Gate.

Nottinghame - spalio 16 d., 11.15 val., Židinyje.

Vilniaus reabilitacinių vaikų globos namų "Spengla" vaikai (jų šiuo metu yra 118) dėkoja Britų-lietuvių vaikų fondui už 35 kg bananų ir 6 poras kelnių (naujų). Ačiū! Dovanas perdavė R. Solominienė, gavo V. Kondratavičius.

MÁRA EZERKALNE-VILČINSKIENĖ mirė Londone po sunkios ligos 1994 m. rugsėjo 13 d. Laidotuvės bus Hamiltone, Kanadoje.

Liko liūdintys vyras, tėvai, uošvienė, sesuo, svainis ir draugai.

DBLS ir LNB direktorių valdybos reiškia gilią užuojautą buvusiam Didžiosios Britanijos lietuvių sąjungos ir Lietuvių namų bendrovės direktoriui Aleksui Vilčinskui dėl jo žmonos MAROS VILČINSKIENĖS mirties.

"Europos lietuvio" redakcijos bendradarbiai Vilniuje ir Londone taria nuoširdžius užuojautos žodžius liūdesio valandą Aleksui Vilčinskui dėl jo žmonos MAROS VILČINSKIENĖS mirties.

Vykstantiems į užsienį "EL" pataria gerai apsidrausti, kas padės išvengti ligos ar kitos nelaimės atveju susidariusių išlaidų, ir linki geros bei atmintinos kelionės!

PASAULYJE

Popiežius apie Kryžių kalną

Kaip rašo Lietuvos vyskupai savo ganytojiškame laiške Šv. Tėvo vizito Lietuvoje metinių proga, "ne tik Šv. Tėvas padovanojo Lietuvos žmonėms savo meilę, maldą ir tiesos žodį, bet ir Lietuva turėjo ką padovanoti brangiam svečiui. Ta dovana buvo Kryžių kalnas... Kryžių kalną Šv. Tėvas ilgai nešios savo širdyje ir apie jį kalbės Romos maldininkams ir pasauliui". Didįjį penktadienį, eidamas kryžiaus kelią Romos koliziejuje, Popiežius iš tikro kalbėjo visam pasauliui: "Čia, senojoje Romoje, mes mąstome ir aš mąstau apie "Kryžių kalnus". Apie Kryžių kalną, esantį Lietuvoje, kur lankiausi apaštalinės kelionės metu, praeitą rugsėjį. Buvau sujaudintas, išvydęs kitą Koliziejų - ne iš senovės Romos laikų, bet mūsų laikų Koliziejų, išdygusį šiame šimtmetyje..."

Du krikščionys nukryžiuoti Sudane

Agentūta *New Network* pranešė, kad rugpjūčio 10 d. Sudane buvo suimti du vietinės kilmės krikščionys, kurie dėl atsisakymo atmesti krikščionių tikėjimą ir grįžti prie islamo pasmerkti mirti ir nukryžiuoti. Ši tragedija įvyko Rytinės Nubijos kalnuose, Nafi kaimelyje. Krikščionių persekiojimas prasidėjo liepos 14 dieną, kai Sudano policija padarė kratą musulmono, vyriausybės leidimu priėmusio krikščionybę septintajame dešimtmetyje, šeicho Abdallah Yosif namuose. Liepos 18 dieną trys suimtieji kartu su Abdallah Yosif, klano galva, stojo prieš teismą. Likę keturi buvo apkaltinti *ridda*, t. y. atsimetimu nuo tikėjimo. Tai, pagal islamo įstatymus, dar nėra laikoma didžiausiu nusikaltimu, jei tik atsimetėliai grįžta prie islamo. Daug didesnė bausmė skiriama tiems, kurie ne tik patys priėmė kitą tikėjimą, bet ir kitus ragino jį priimti. 65 metų amžiaus Abdallah Yosif buvo pasmerktas šimtui smūgių rimbu, ir jam buvo liepta grįžti prie islamo. Šeicho kaltė, teisėjų manymu, buvo tuo didesnė, kad, jam priėmus krikščionybę, juo pasekė ir 1200 jo vadovaujamos Hawarabi giminės narių. Plakant šeichas Abdallah Yosif nualpo jau po ketvirtojo smūgio, todėl bausmė buvo nutraukta, bet pagrasinta, jog, neįvykdžius nuosprendžio, t. y. atsisakius grįžti prie islamo, pasmerktasis bus iš naujo suimtas ir nukryžiuotas. Kitas tokia pat bausme nuteistas suimtasis 43 metų Muhammed Medani pakėlė visą šimtą smūgių. Rugpjūčio 10 dieną abu šie krikščionys buvo iš naujo suimti ir nukryžiuoti.

Ištikimybė Kristui - kraujo kaina

Vienas tamsiausių ir mažai tyrinėtų prancūzų revoliucijos puslapių dar ir šiandien išlieka 829 katalikų kunigų represavimas teroro metais. Kunigai 10 mėnesių buvo laikomi uždaryti dviejuose vergų pirklių laivuose nežmoniškomis sąlygomis Rochefort uoste. Rugpjūčio 26-ąją Rochefort popiežinių teisingumo ir taikos bei "Cor Unum" tarybų pirmininkas kardinolas Roger Etchegaray aukojo šventąsias mišias prancūzų revoliucijos teroro aukų atminimui. Tą dieną kaip tik buvo kunigo Jean-Baptiste Souzy 200 metų mirties sukakties išvakarės. Ateinančiais metais turėtų būti pabaigtos Jean-Baptiste Souzy ir dar 64 jo likimo draugų, kankintų vergų pirklių laivuose, beatifikacijos bylos. Kardinolas Etchegaray taip pat prisiminė šių dienų kankinius. Per pastaruosius 20 metų daugiau nei 300 kunigų, o taip pat keliolika vyskupų kraujo kaina paliudijo savo ištikimybę Kristui ir Jo Bažnyčiai.

Vatikano radijo lietuviškų laidų redakcijos žinios